

Statsbudsjettet i lys av en ny global politisk virkelighet

Elisabeth Holvik
Sjeføkonom

SpareBank 1

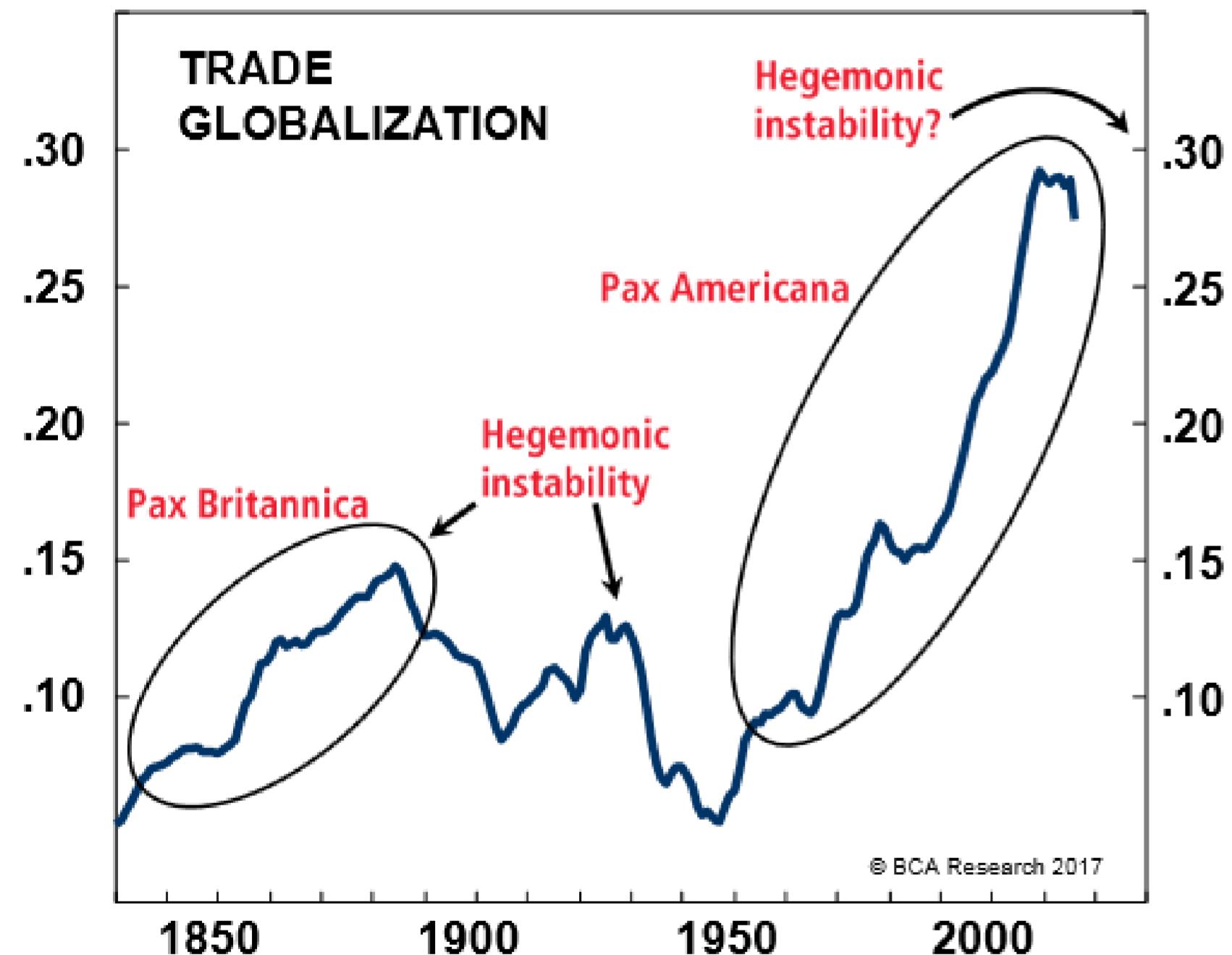
En verden i rask endring

- USAs verdenshegemoni på vei ned
- Globalisering i revers
- Befolkningsvekst
- Teknologi og roboter

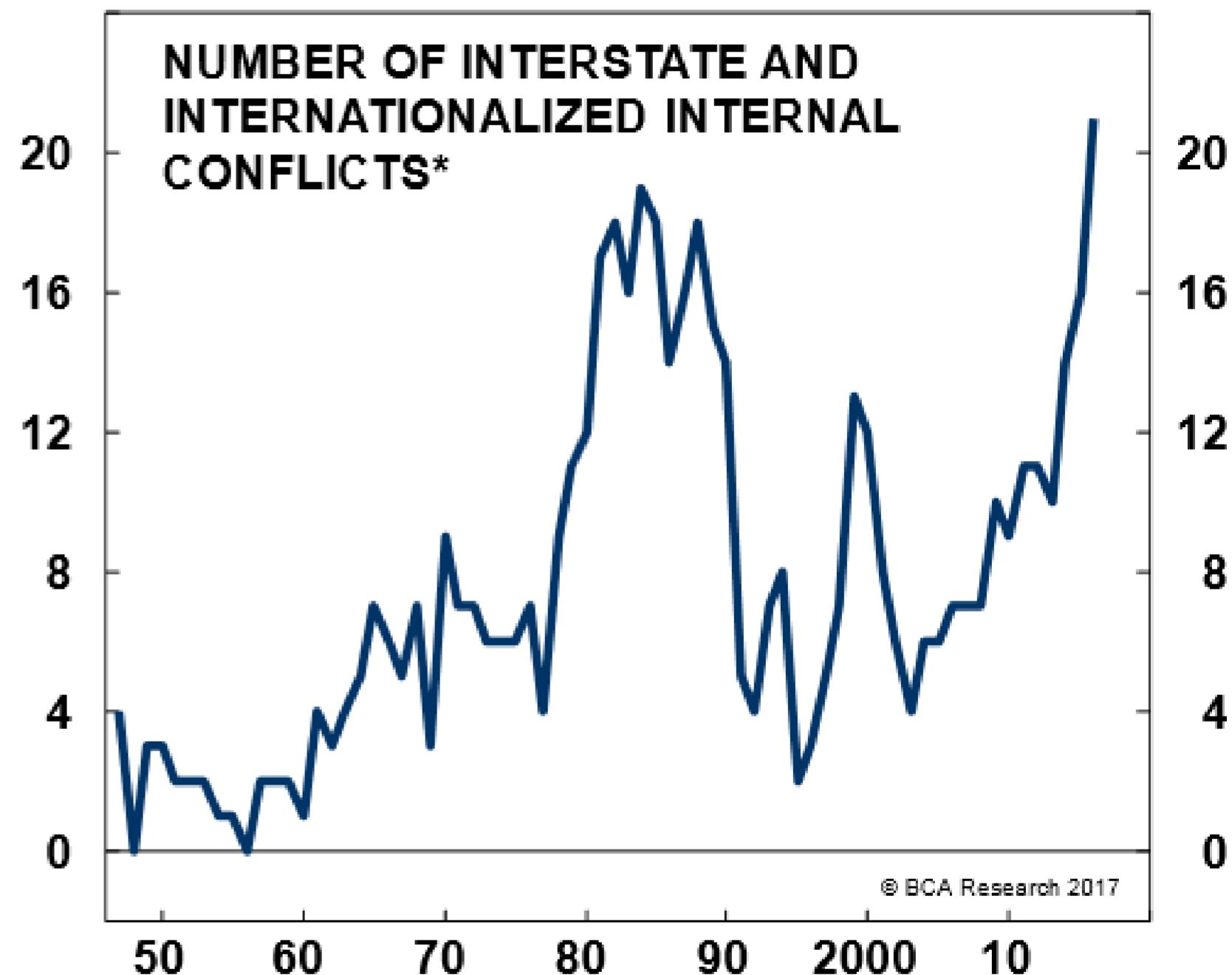
How Will Global Multipolarity Evolve?

Multipolarity And De-Globalization Go Hand-In-Hand

TRADE GLOBALIZATION IS MEASURED BY IMPORTS AS PERCENTAGE OF GDP FOR 148 COUNTRIES WEIGHTED BY POPULATION.
SOURCE: BCA CALCULATIONS AND CHASE-DUNN C., KAWANO Y., AND BREWER B., "TRADE GLOBALIZATION SINCE 1795: WAVES OF INTEGRATION IN THE WORLD SYSTEM," AMERICAN SOCIOLOGICAL REVIEW 65 1 (2000).

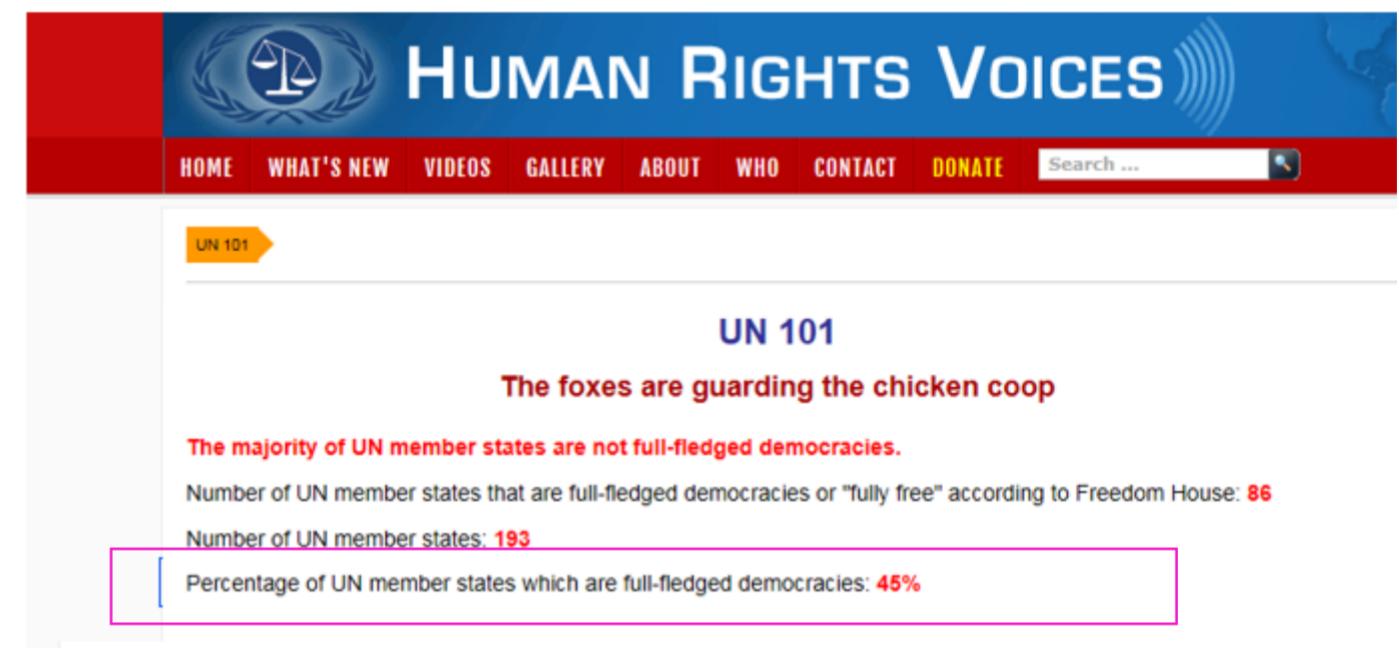
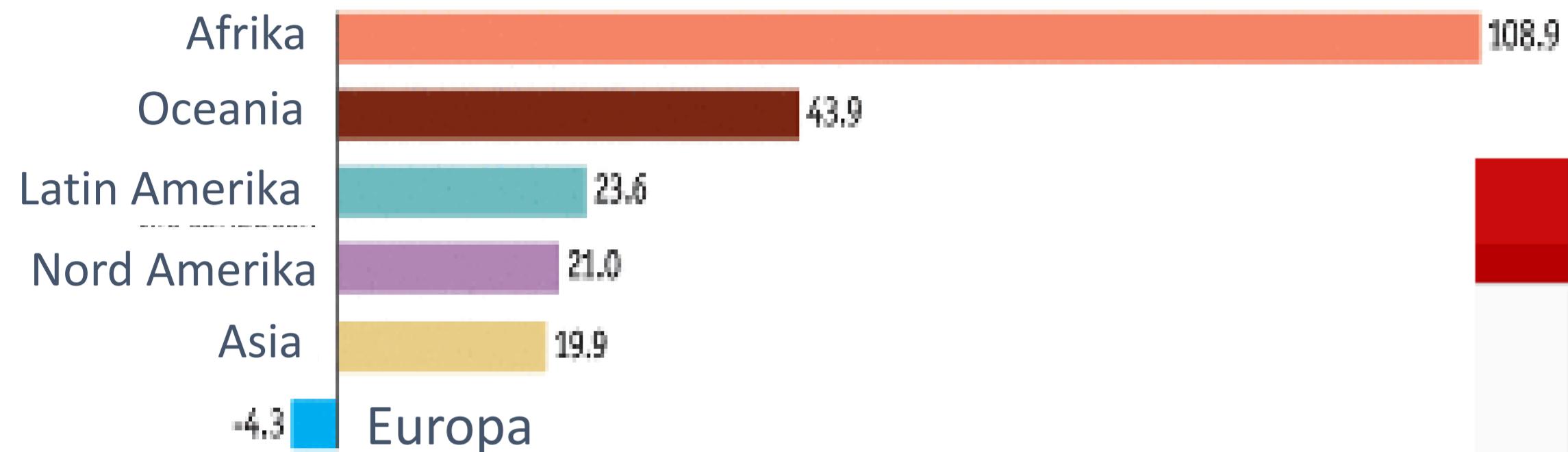
Multipolarity Increases Conflict Frequency

* DEFINED AS THE NUMBER OF CONFLICTS BETWEEN TWO TYPES OF DYADS (PAIRS); INTERSTATE CONFLICT WHICH INVOLVES TWO STATES, AND THE INTERNATIONALIZED INTERNAL CONFLICT WHICH INVOLVES A STATE AND AN ORGANIZATION SUPPORTED BY ANOTHER STATE.
SOURCE: HARBOM, LOTTA, ERIK MELANDER & PETER WALLEN STEEN, "DYADIC DIMENSION OF ARMED CONFLICT, 1946-2007," JOURNAL OF PEACE RESEARCH 45:5 (2008), PP. 697-710.

Befolkningseksplosjon i Afrika

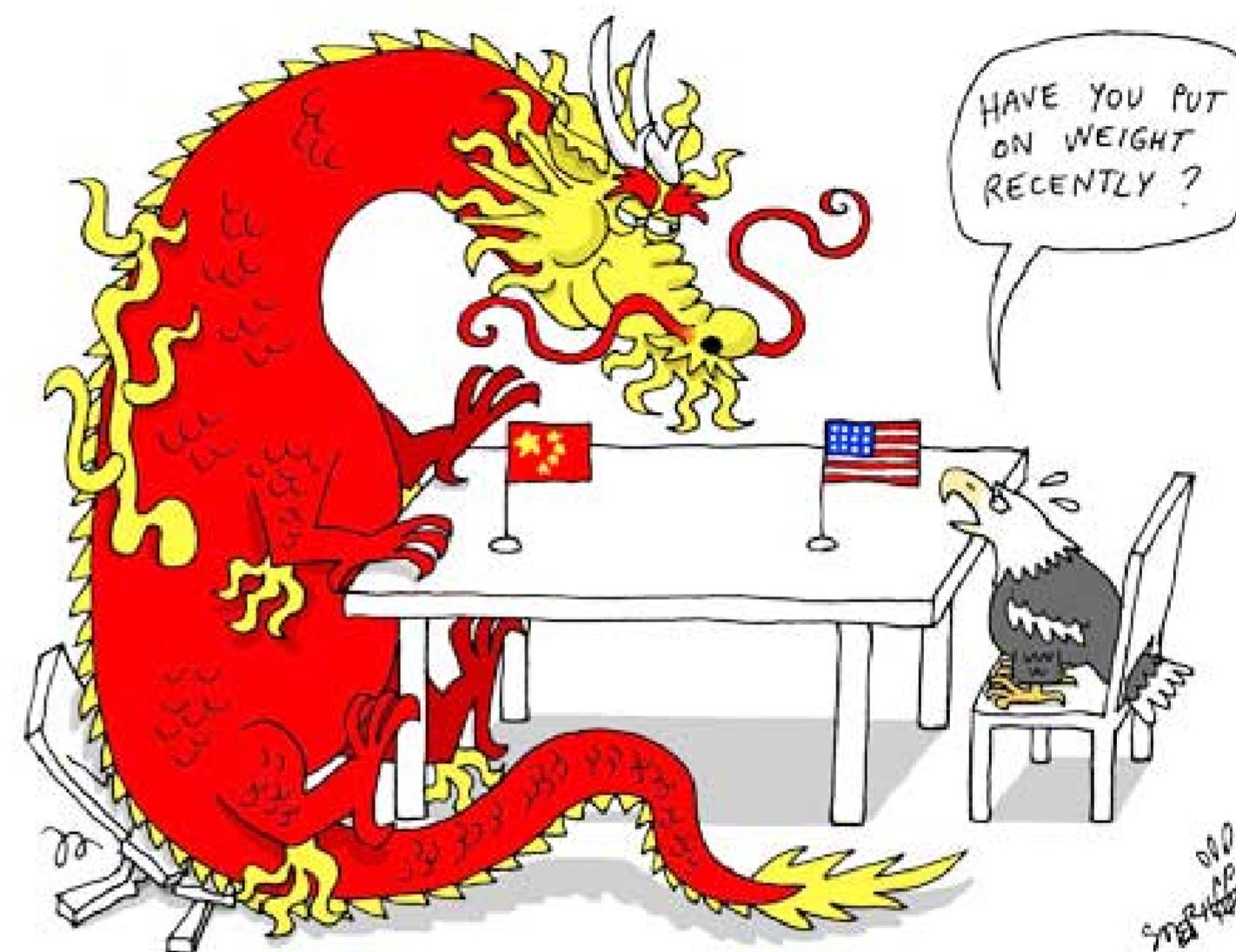
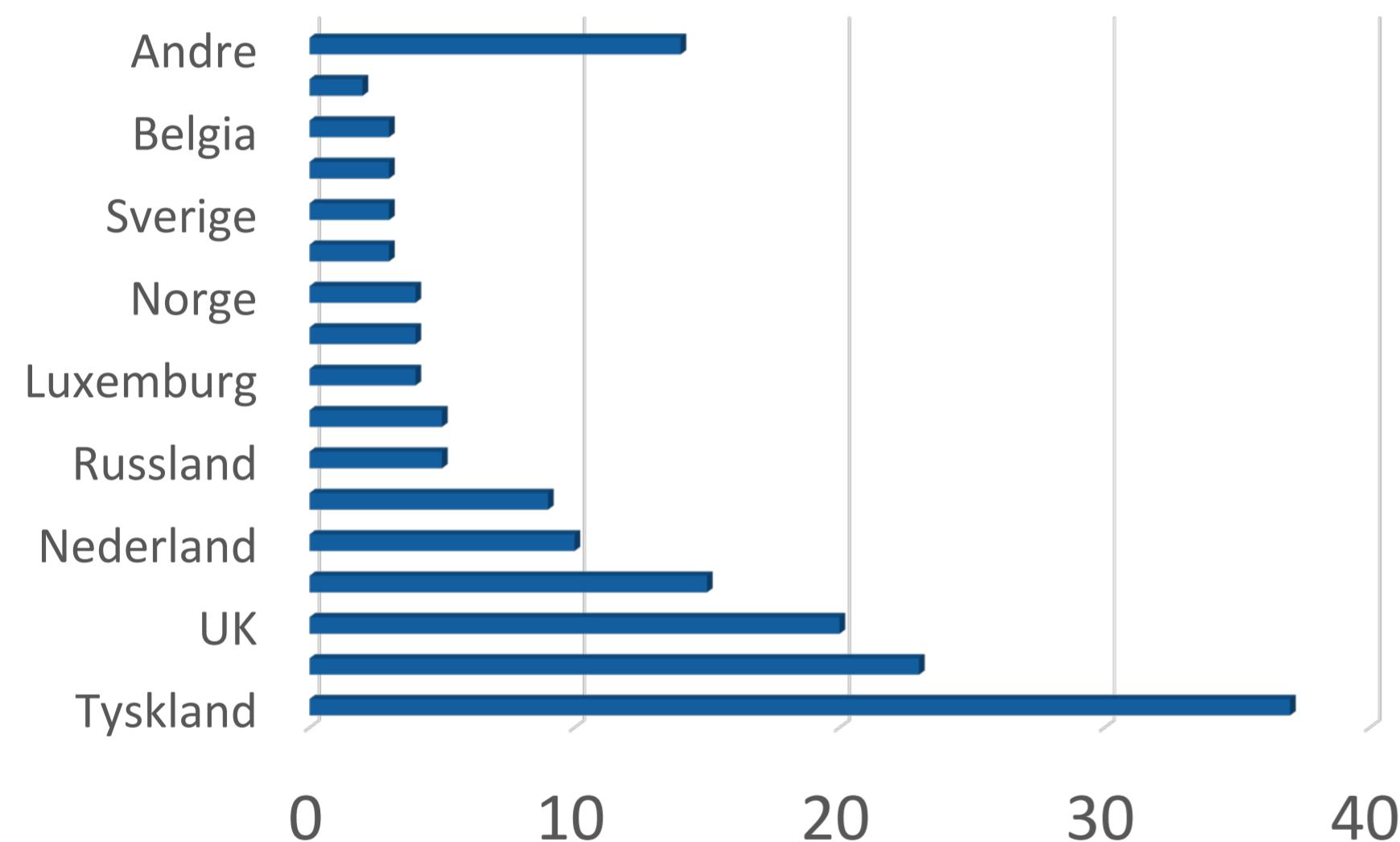
Endring i % i perioden 2015 - 2050

Økning neste 40 år: 3 milliarder

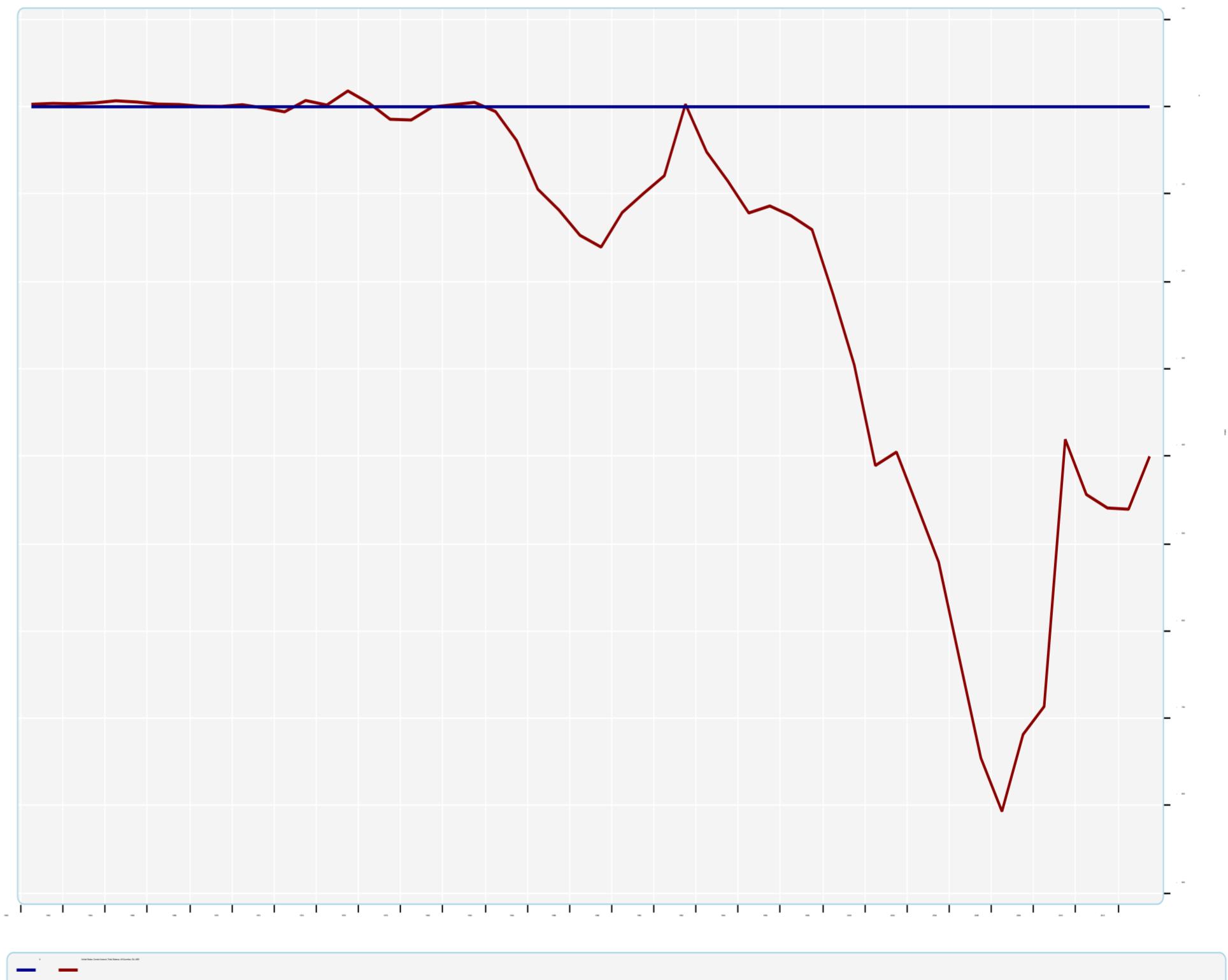
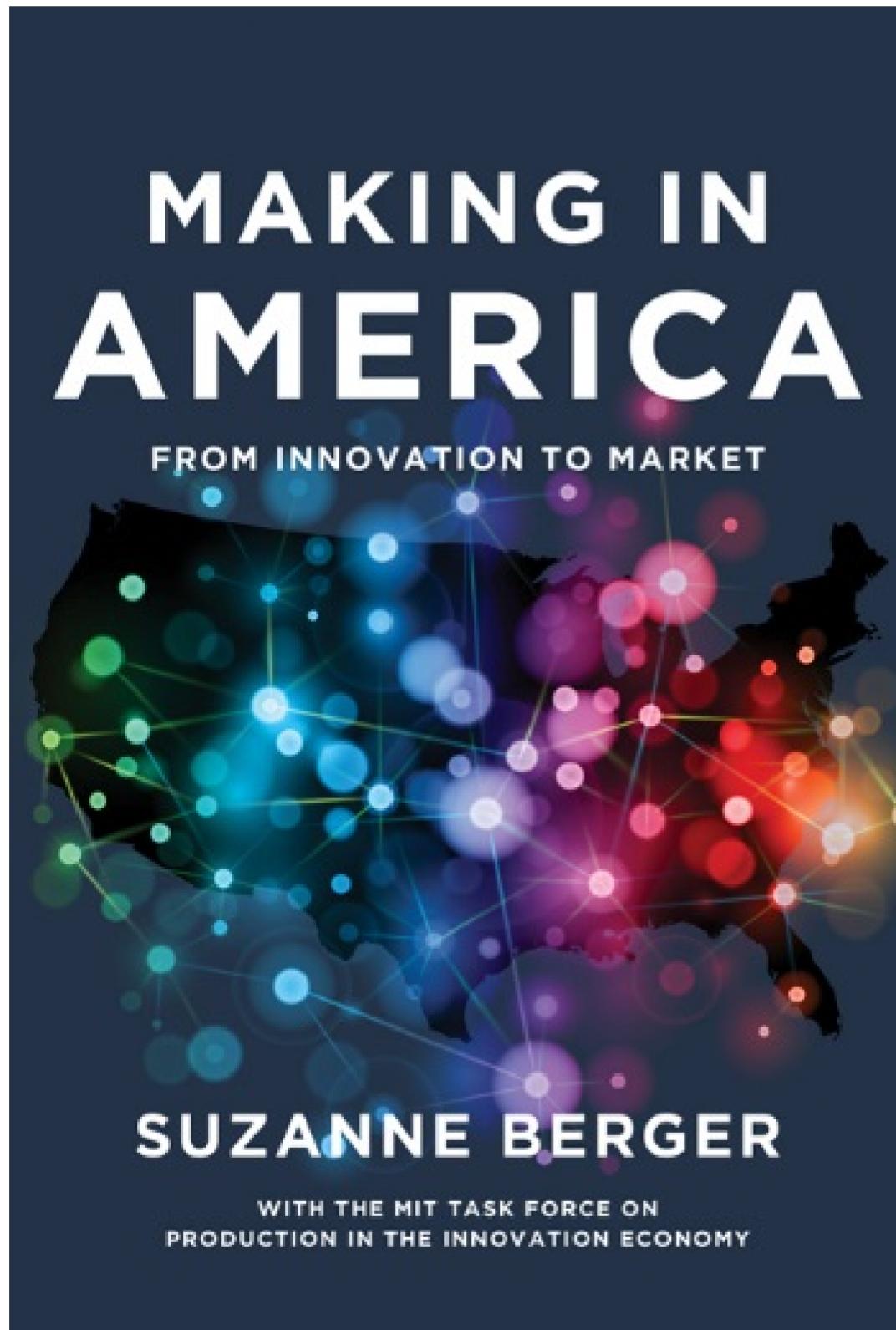
Kinesiske oppkjøp i Europa

Antall kinesiske transaksjoner i Europa i
første halvår

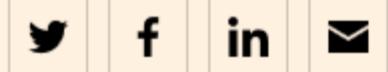

China's latest Five-Year Plan, dubbed "Made in China 2025," aims to modernize its manufacturing sector, transforming it into an innovative, high-quality, high-technology global competitor within a decade.

Made in America – not any more...

USA: aktiv industripolitikk

34 Save

MAY 7, 2017 by: Rana Foroohar

Industrial policy is a third rail term in the US. It brings to mind images of Soviet-style planned economies, or government-designated corporate winners and losers, something that has traditionally evoked fear in American conservatives as well as many liberals.

That may be changing, as a group of industrial chief executives, such as Dow Chemical's Andrew Liveris, IBM's Ginni Rometty and General Electric's Jeff Immelt, is encouraging the Trump administration to craft a modern policy by connecting the dots between educators, job creators, regulators, consumers and workers. Working with Wilbur Ross, commerce secretary, the chief executives are weighing in on everything from how to reshape education in order to train a 21st-century workforce, to which regulations should be overturned to unleash "animal spirits".

The goal, says Mr Liveris, is profound: to move America's economy from one based mainly on consumption and cheaper prices to something that looks a lot more German, with more vocational training programmes and higher skilled, higher paid workers churning out more upscale exports.

"The cost of free markets and lower prices was never really explained to the American people," says Mr Liveris. He notes that, of all the jobs lost since 2008, 20 per cent were skilled positions. The only way to get them back, he says, is to start acting more

Project Socrates

HOME
overview of project

HISTORY
where it started

NEWS
articles about socrates

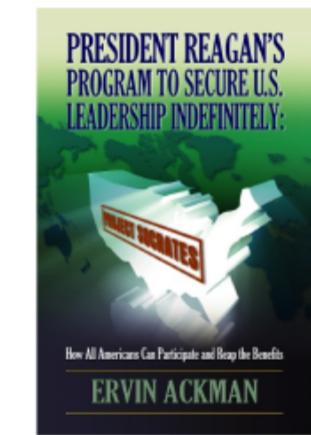
THE TEN FINDINGS
universal truths

AUTOMATED INNOVATION
the next step

Project Socrates was a U.S. Defense Intelligence Agency program established within the Reagan administration. This classified program had a two-fold mission. Utilize all source intelligence to determine the true underlying cause of the United States' declining competitiveness and thereby economic health, and then utilize this understanding to develop the required solution. Socrates was fully successful in both aspects of its mission.

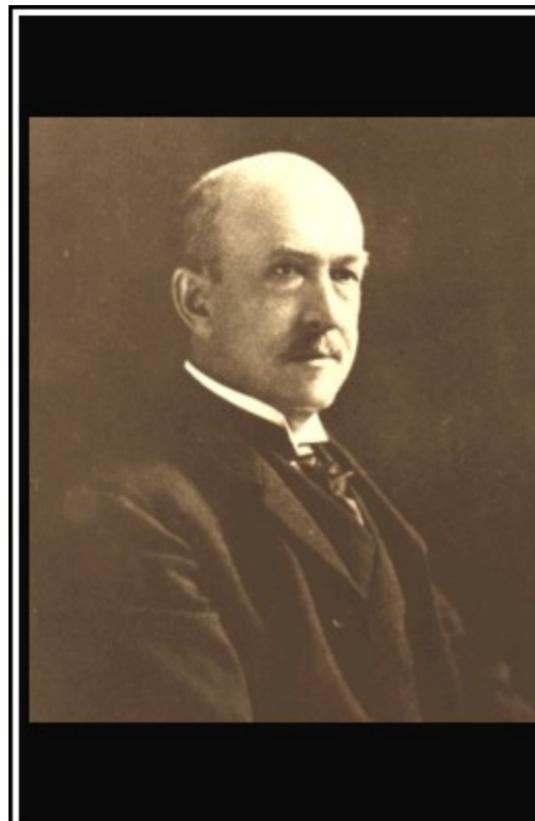
Project Socrates determined how to ensure the economic health of the U.S. and its allies for many generations.

Click on book cover to view chapters of the book

project projectsocrates.us Home History News The Ten Findings Automated Innovation

Globaliseringens tapere

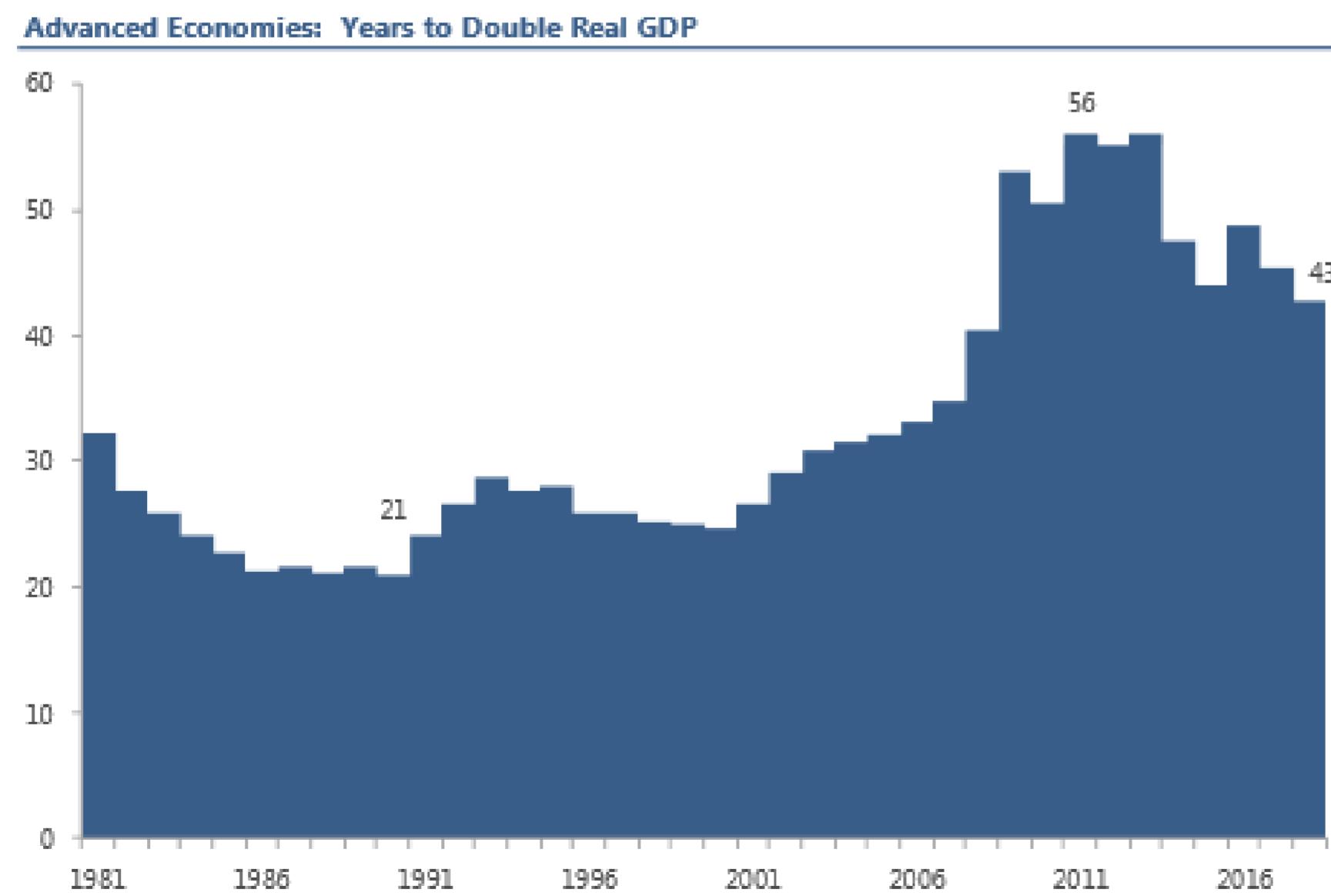
The forgotten man... He works, he votes,
generally he prays, but his chief business in life
is to pay.

(William Graham Sumner)

izquotes.com

Trend Can Be Described In Time As Well As A Rate

The Puzzle Of Populism's Rise

5

Source: International Monetary Fund, World Economic Outlook (4/17), accessed 9/15/17; and Standish calculations.

STANDISH
WEALTH MANAGEMENT

USA: sentralbanken vil heve renten til 2,8% på lang sikt

Compare projections between: June 2017 and Sep 2017

• 4 16 Number of governors voting   ● Older/newer projection   • Median of projections

Rate

5%

4

3

2

1

0

2017

2018

2019

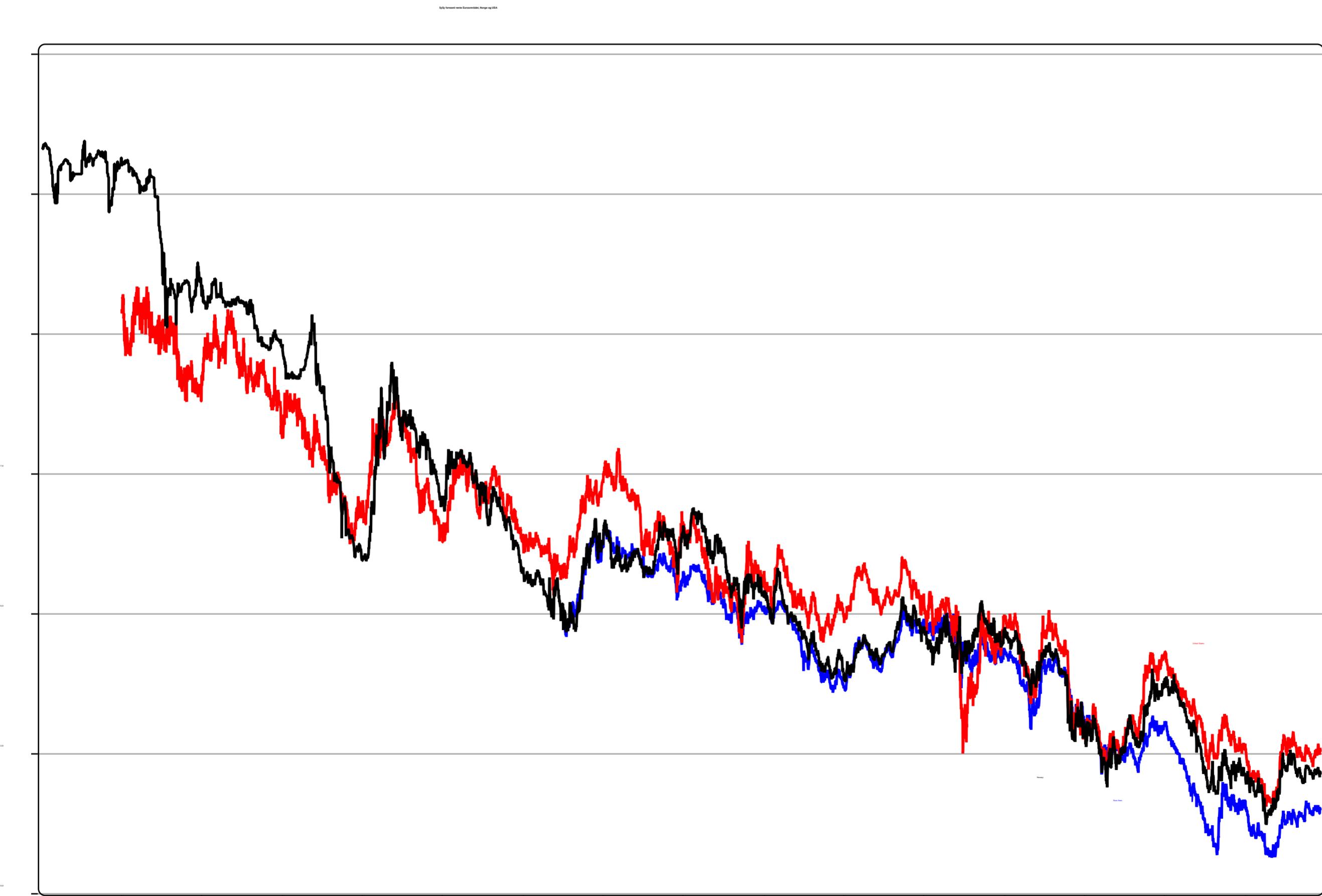
2020

Longer term

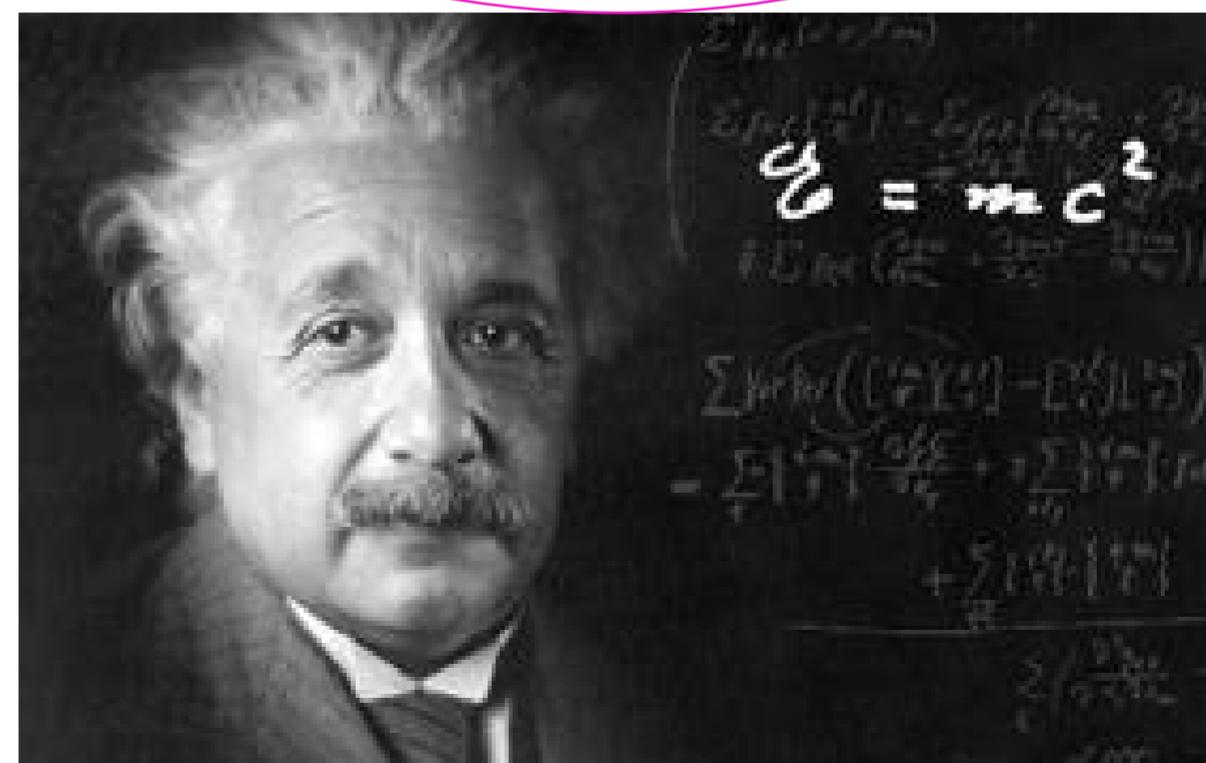
2,8%

Source: U.S. Federal Reserve

Markedet tror på lave renter lenge

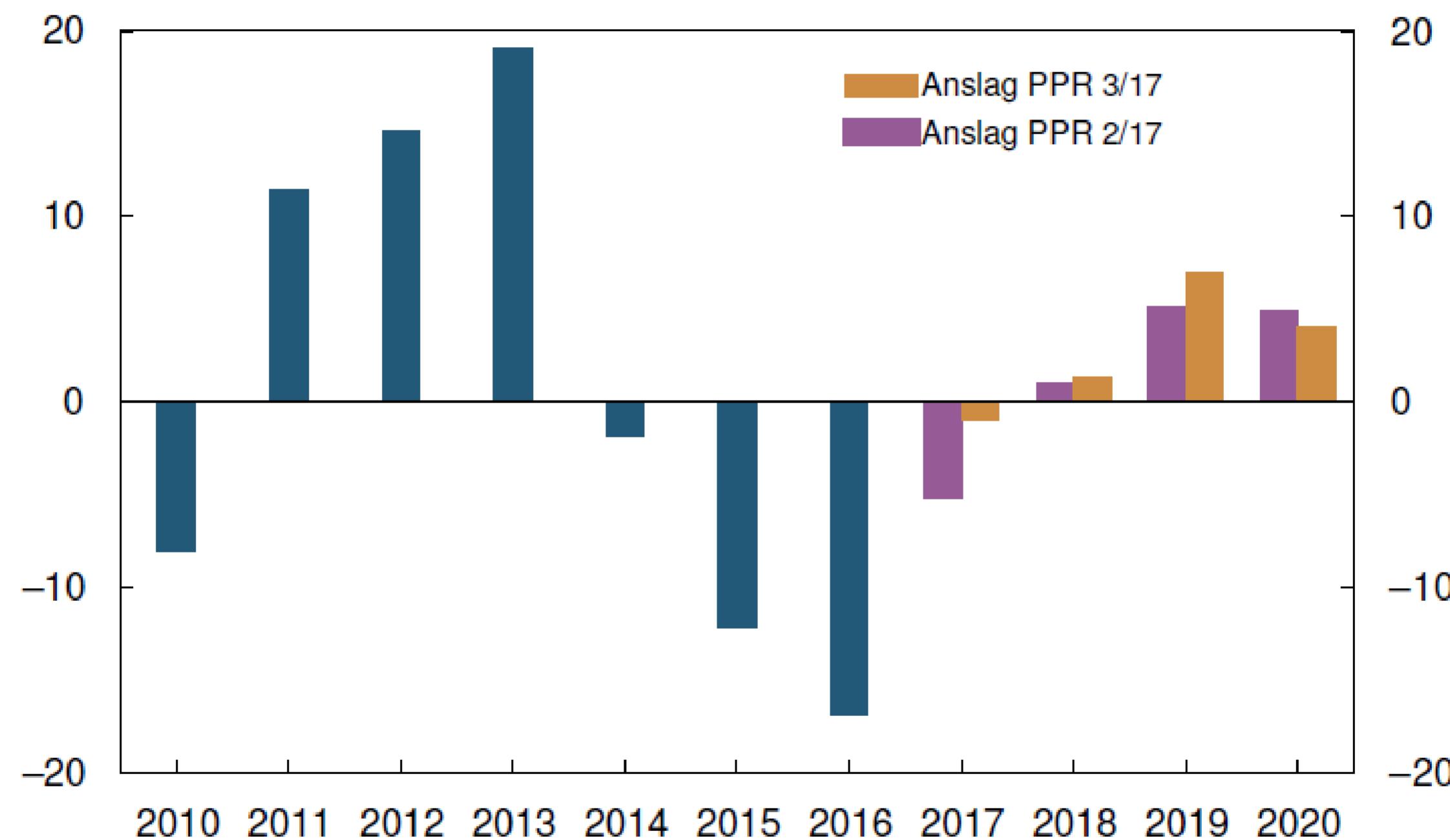

Trender som gir svak vekst i Norge

De kraftigste vekstimpulsene fra oljesektoren er forbi – vil øke totalt vel 10% i perioden 2018-20

Figur 1.10 Petroleumsinvesteringer. Årsvekst. Prosent. 2010 – 2020¹⁾

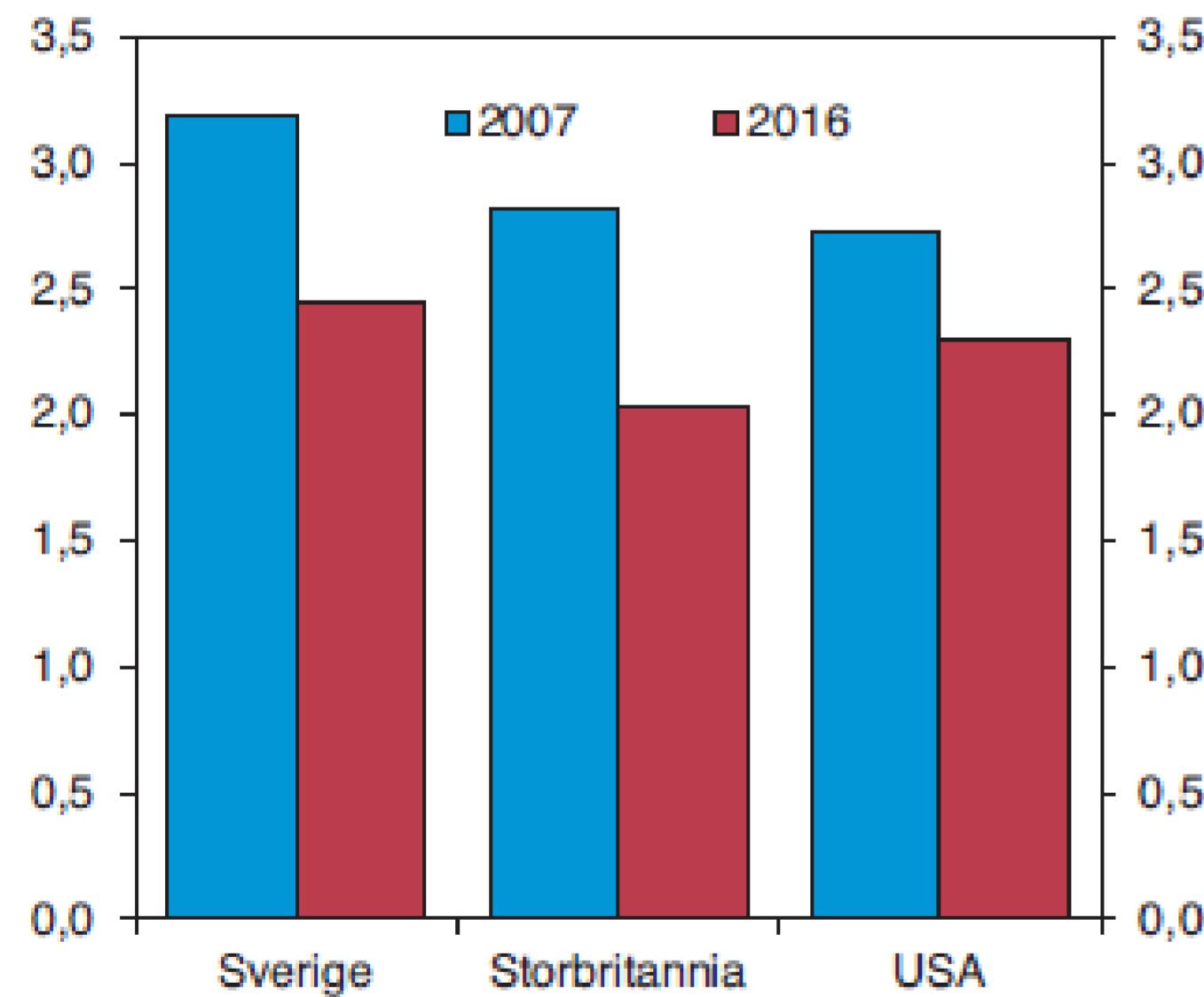
1) Anslag for 2017 – 2020.

Kilder: Statistisk sentralbyrå og Norges Bank

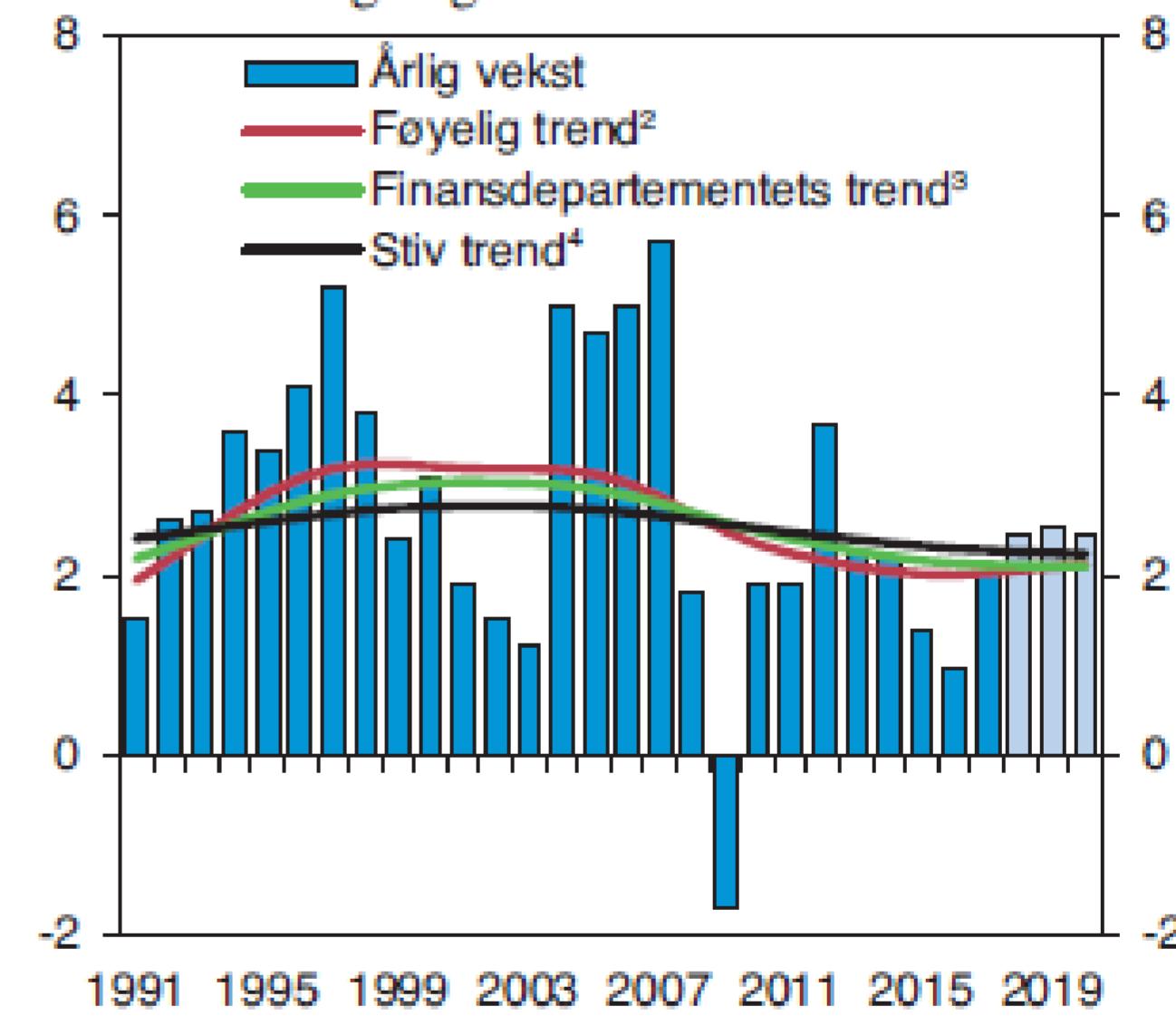
Norge: trendvekst fra 3% til 2,1%

Trendberegninger

A. Estimert vekst i potensiell produksjon i 2006¹

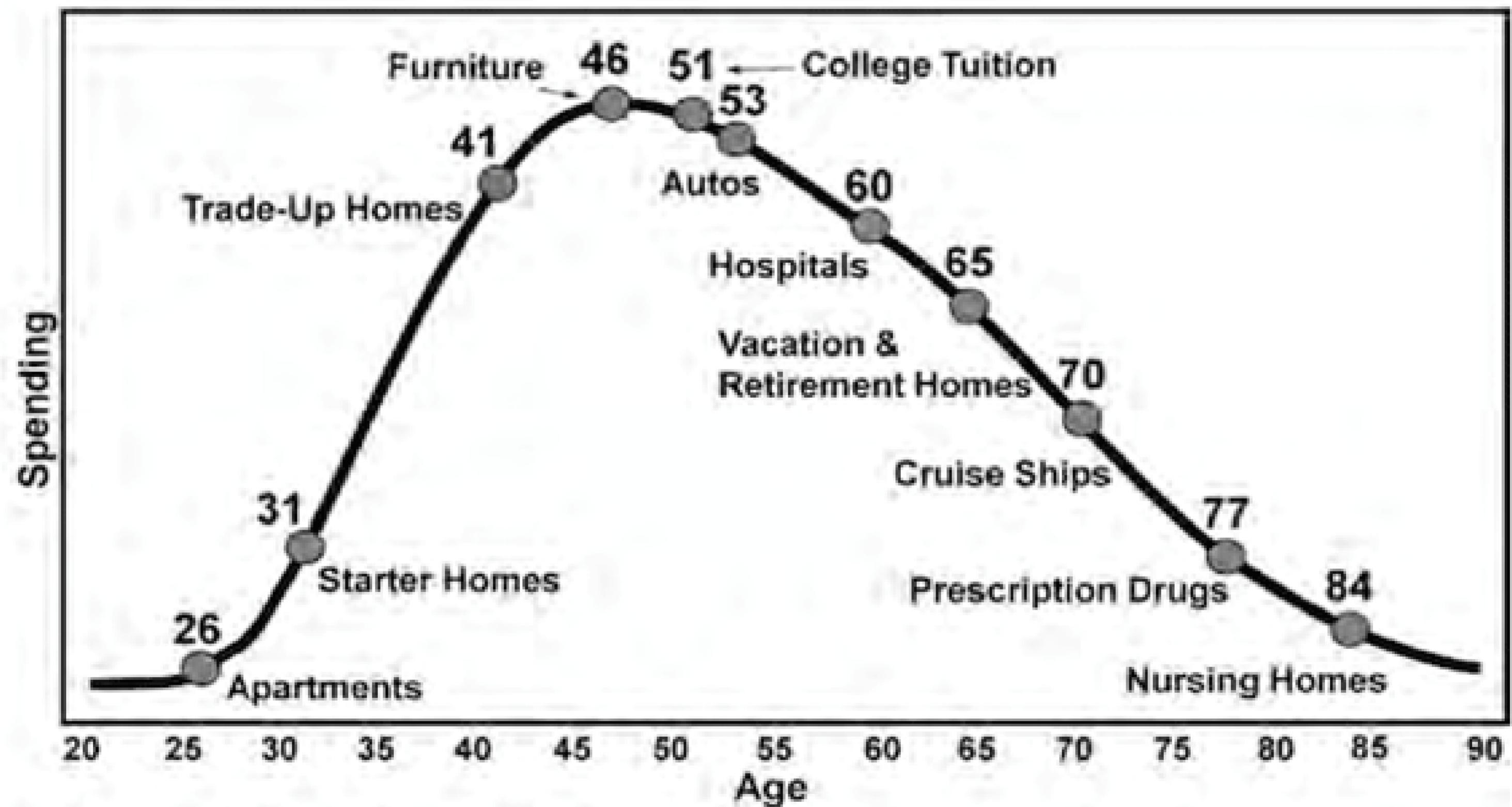

B. Vekst i BNP for Fastlands-Norge og
trendberegninger

Aldrende befolkning betyr økt sparing, og lavere renter

Figure 1-1: Consumer Life Cycle

Data Source: U.S. Census Bureau, Dent Research

Kilde: Harry Dent

Statsbudsjettet 2018: Raskt økende utgifter til pensjon

Tabell 2.4 Folketrygdens utgifter

Programområde	Saldet budsjett 2017	Anslag på regnskap 2017	Forslag 2018	Mill. kroner
				Endring Saldet budsjett 2017 til forslag 2018 i pst.
28 Foreldrepenge, folketrygden	20 971,0	20 193,0	21 113,0	0,7
29 Sosiale formål, folketrygden	390 705,6	384 724,4	403 107,2	3,2
<i>Sykepenger</i>	<i>41 143,7</i>	<i>40 388,7</i>	<i>42 590,4</i>	<i>3,5</i>
<i>Arbeidsavklaringspenger</i>	<i>35 220,0</i>	<i>34 740,0</i>	<i>35 494,3</i>	<i>0,8</i>
<i>Uføretrygd</i>	<i>83 955,0</i>	<i>82 826,0</i>	<i>86 456,0</i>	<i>3,0</i>
<i>Alderspension</i>	<i>214 965,0</i>	<i>211 540,0</i>	<i>223 060,0</i>	<i>3,8</i>
<i>Annet</i> ¹	<i>15 422,0</i>	<i>15 229,7</i>	<i>15 506,5</i>	<i>0,5</i>
30 Helsetjenester, folketrygden ²	31 500,2	31 547,0	31 973,0	1,5
33 Arbeidsliv, folketrygden	17 355,0	14 695,0	13 923,0	-19,8
Sum	460 531,8	451 159,4	470 116,2	2,1

¹ Annet inkluderer stønad til enslig mor og far, grunn- og hjelpestønad, hjelpemidler mv., etterlatte og stønad ved gravferd.

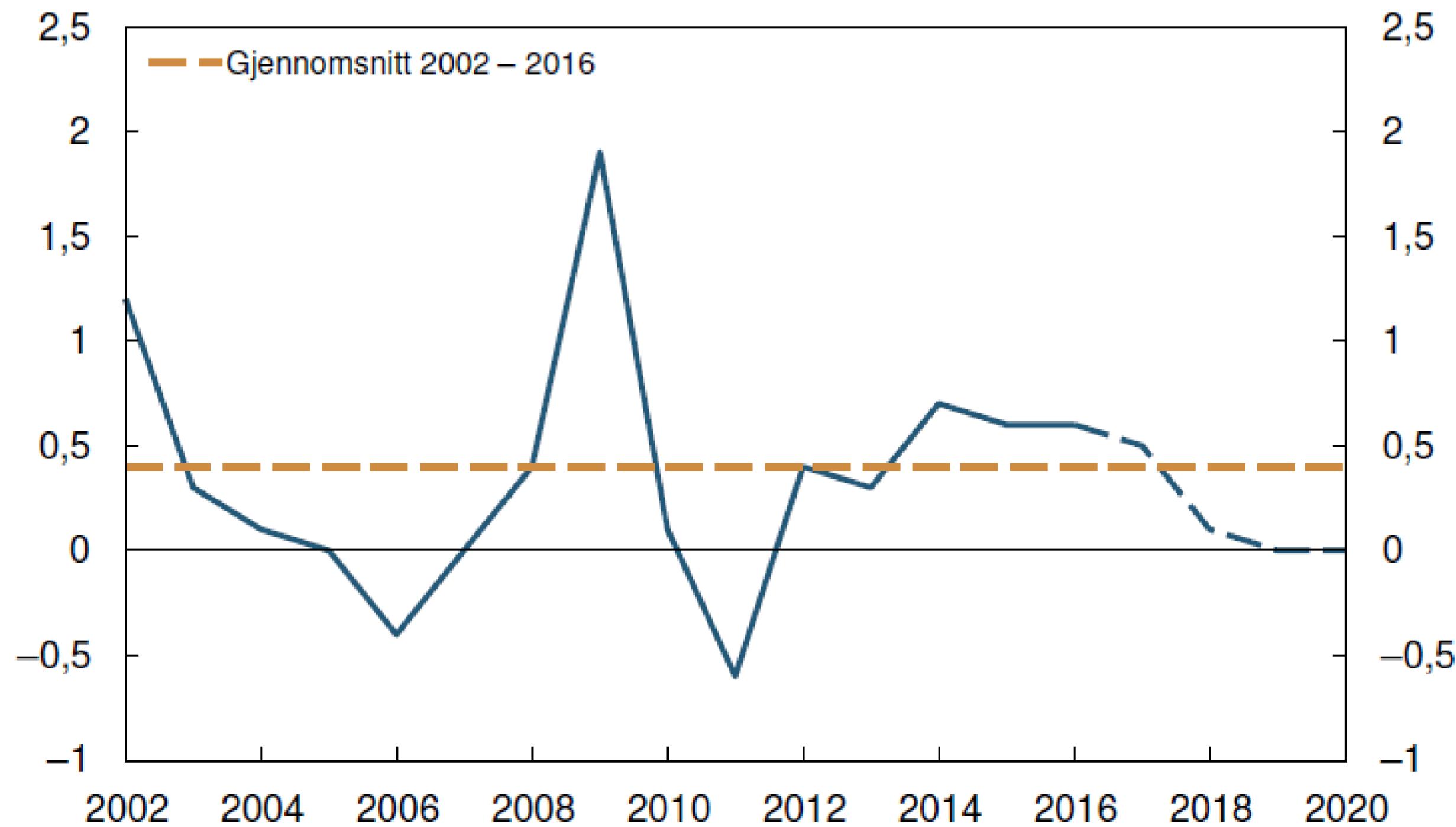
² Finansieringsansvaret for flere legemidler mot HIV, hep. B, hep. C, astma og mastocytose, tilsvarende 0,8 mrd. kroner, overføres til helseforetakene fra og med 1.1.2018 og inngår ikke lenger i folketrygdens utgifter. I tillegg ble flere kreftlegemidler overført til helseforetakene fra 1.5.2017.

Kilde: Finansdepartementet

Snittøkning:
10 mrd
hvert år
2019-2021

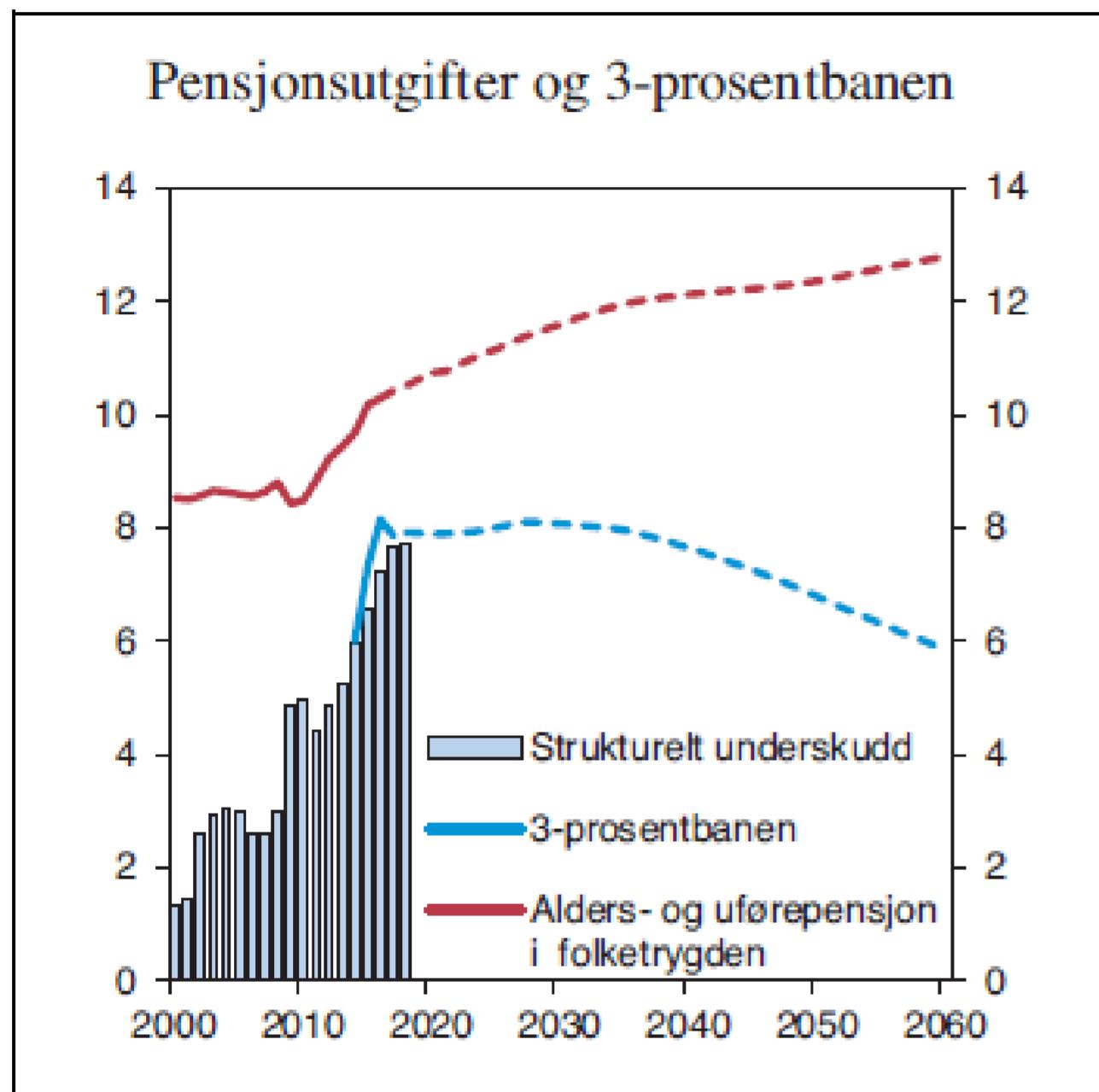
Finanspolitikken har bidratt sterkt - mindre rom for økning i oljepengbruk fremover

Figur 1.11 Endring i strukturelt, oljekorrigert budsjettunderskudd som andel av trend-BNP for Fastlands-Norge. Prosentenheter. 2002 – 2020¹⁾

1) Anslag 2017 – 2020 (stiplet blå linje).
Kilder: Finansdepartementet og Norges Bank

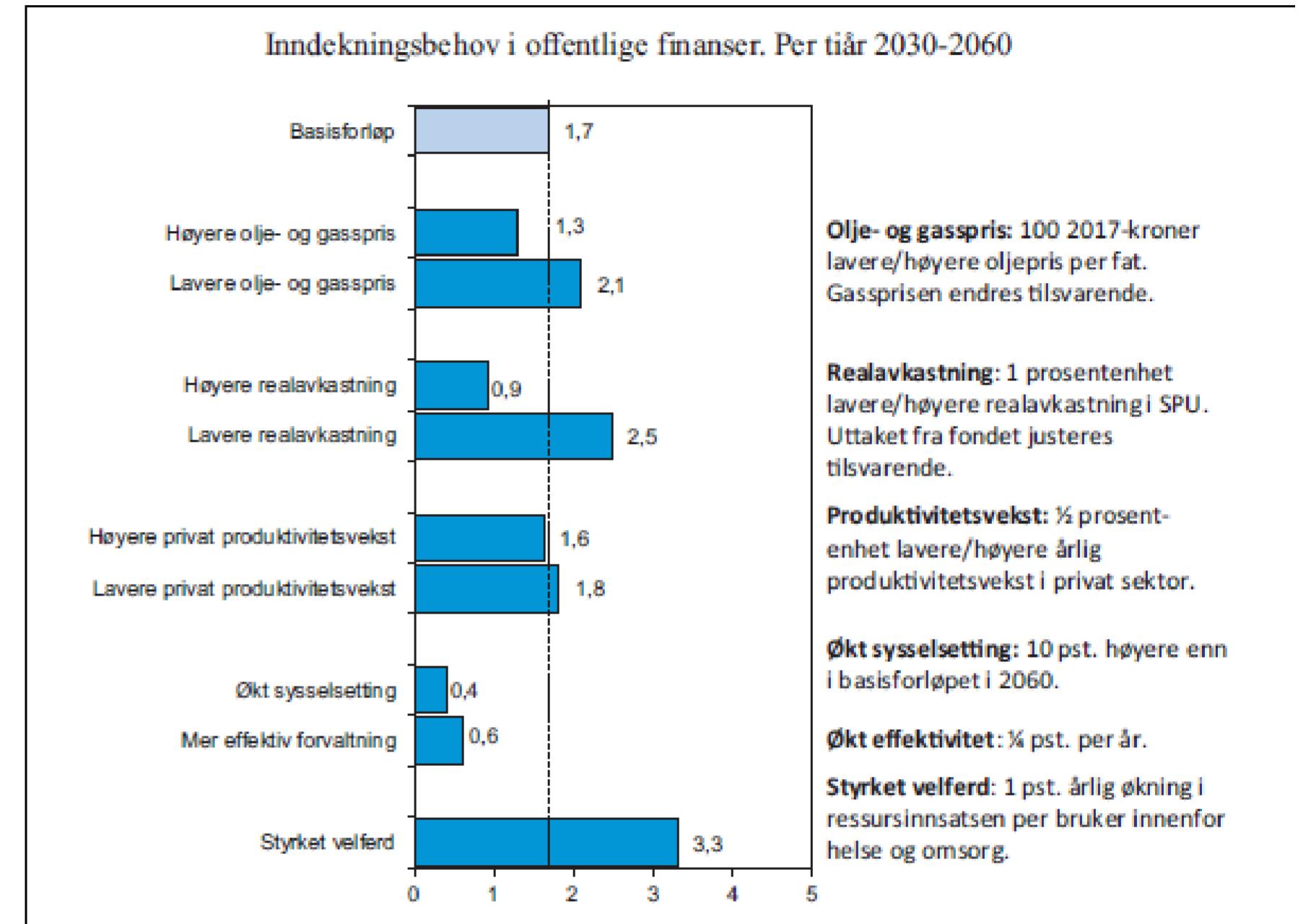
Norge: statens inndeckingsbehov øker fremover

Figur 3.5 Strukturelt, oljekorrigert underskudd, 3-prosentbanen og alders- og uførepensjoner i folketrygden.¹ Prosent av trend-BNP for Fastlands-Norge

¹ Folketrygdens brutto utgifter til alders- og uførepensjoner er fremskrevet med utgangspunkt i dagens pensjonssystem og sysselsettingsutviklingen i basisalternativet i Perspektivmeldingen 2017.

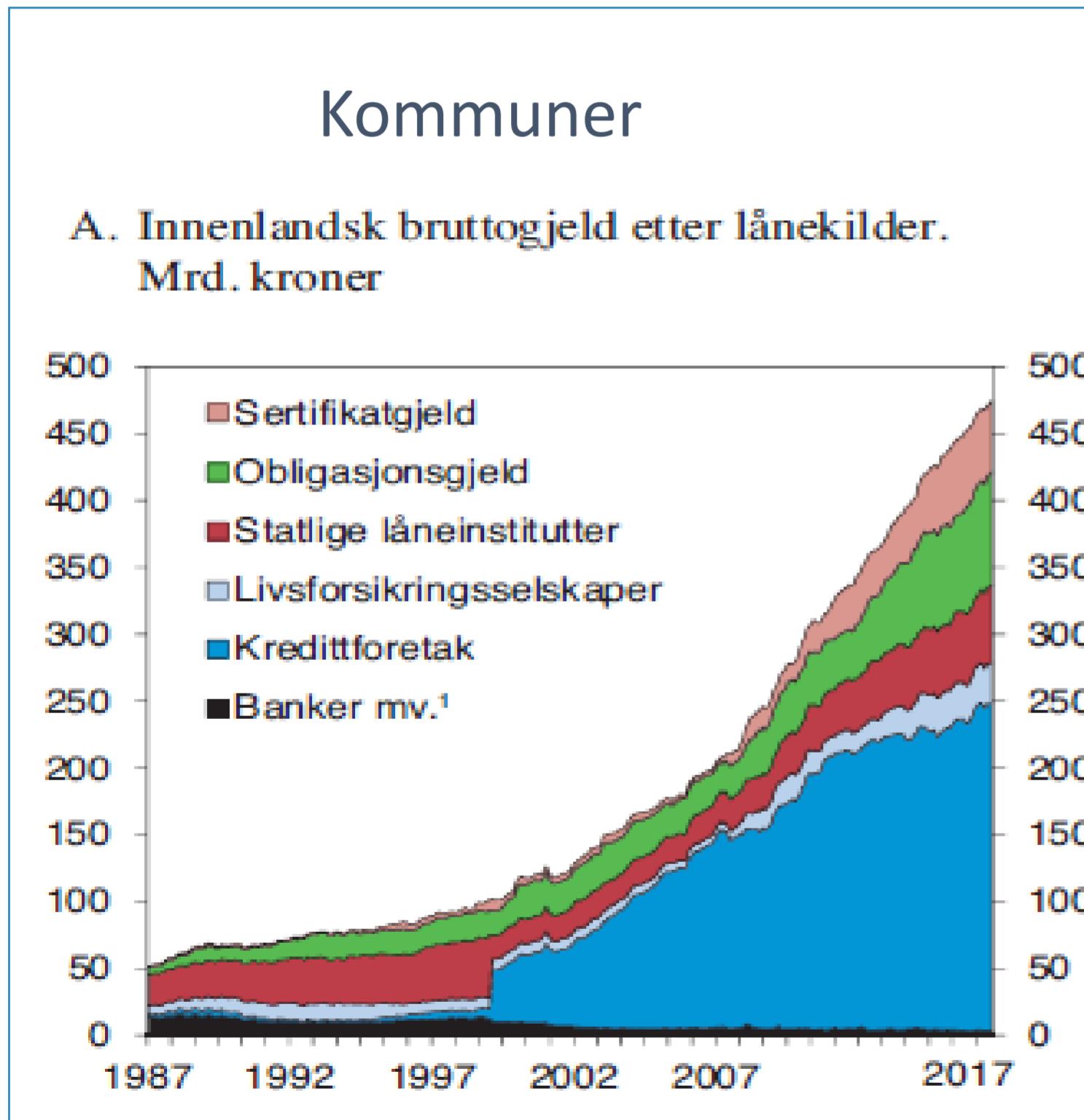
Kilder: Finansdepartementet og Statistisk sentralbyrå.

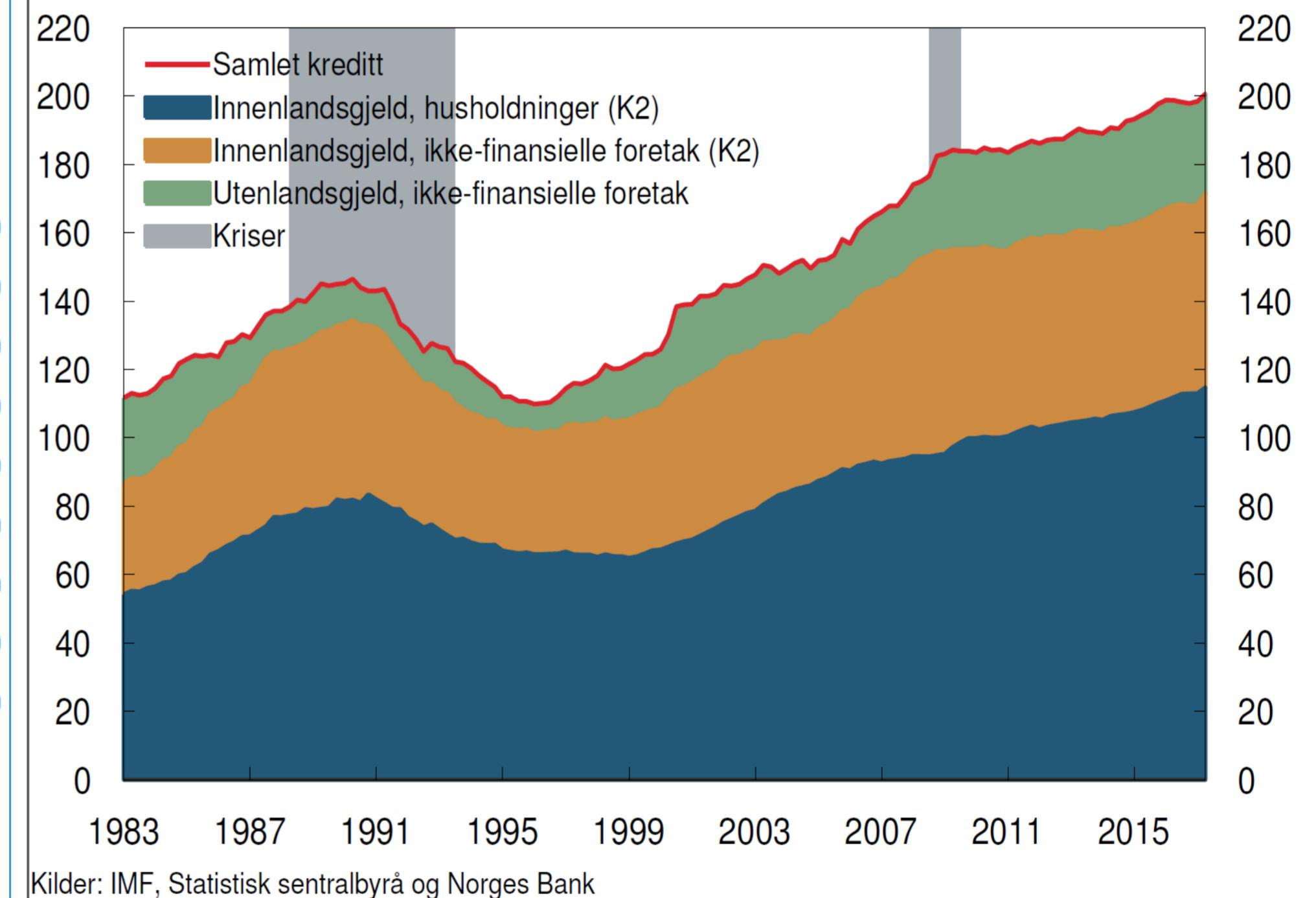
Figur 11.8 Behov for inndeckning i offentlige finanser på lang sikt regnet per tiår.¹ Prosent av BNP for Fastlands-Norge

¹ Gjennomsnittlig inndeckningsbehov per tiår i perioden 2030–2060.

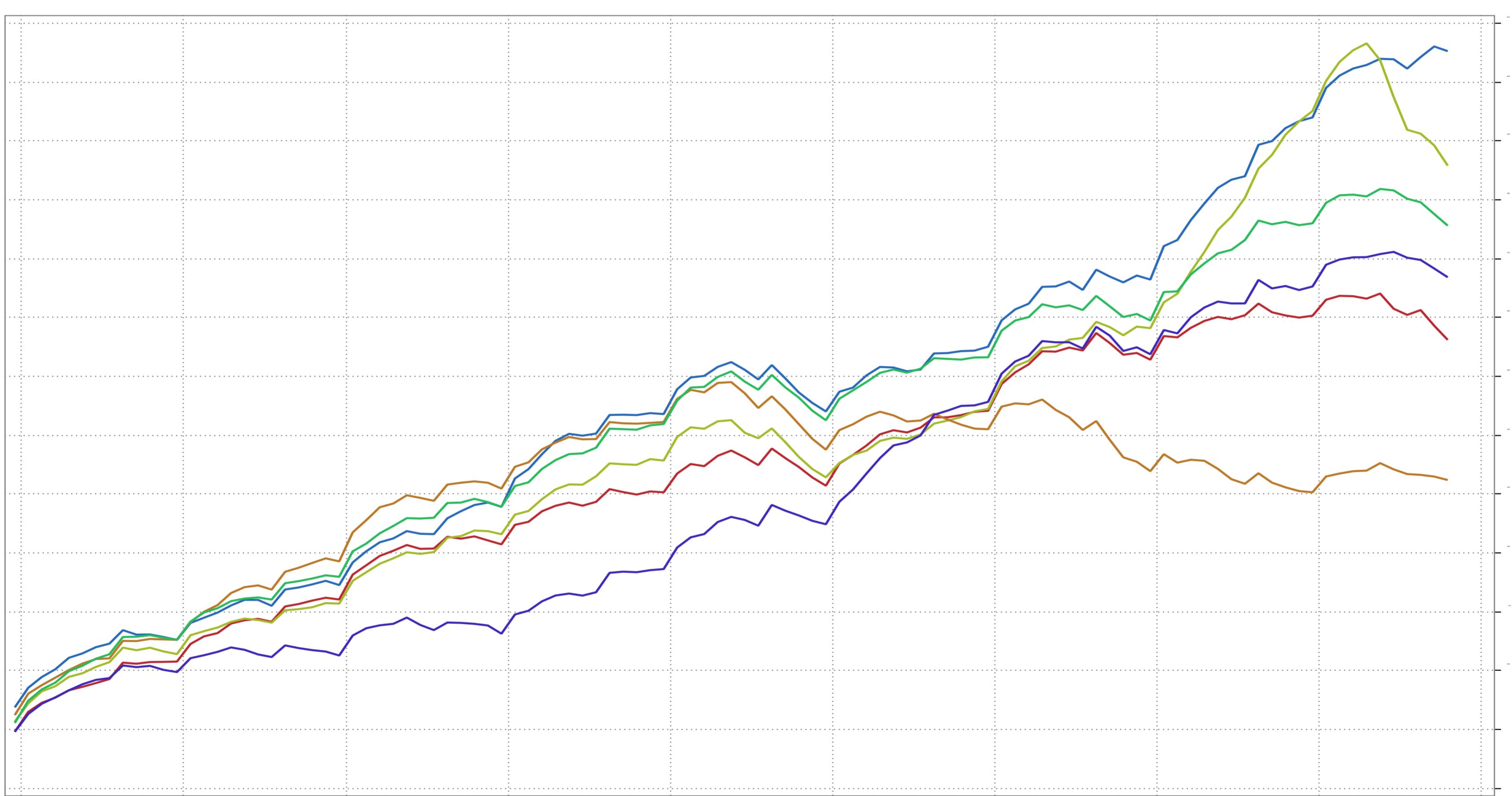
Norge: kraftig økning i gjeld

Figur 5.2 Kreditt for Fastlands-Norge som andel av BNP for Fastlands-Norge. Prosent. 1. kv. 1983 – 2. kv. 2017

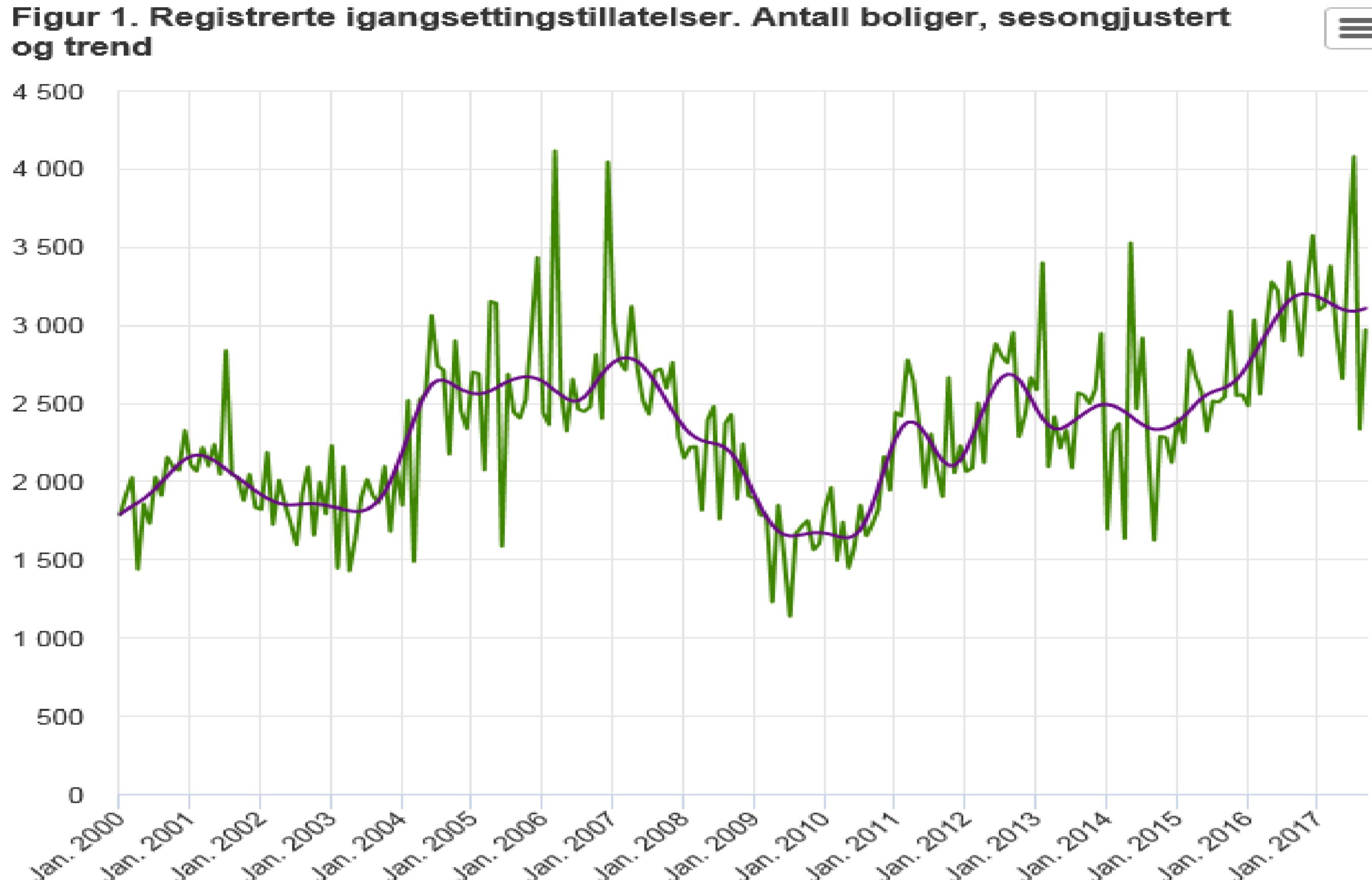

Boligprisene faller litt, men fra høyt nivå

Boligbygging kraftig opp, men vi venter på investeringer i bedrifter

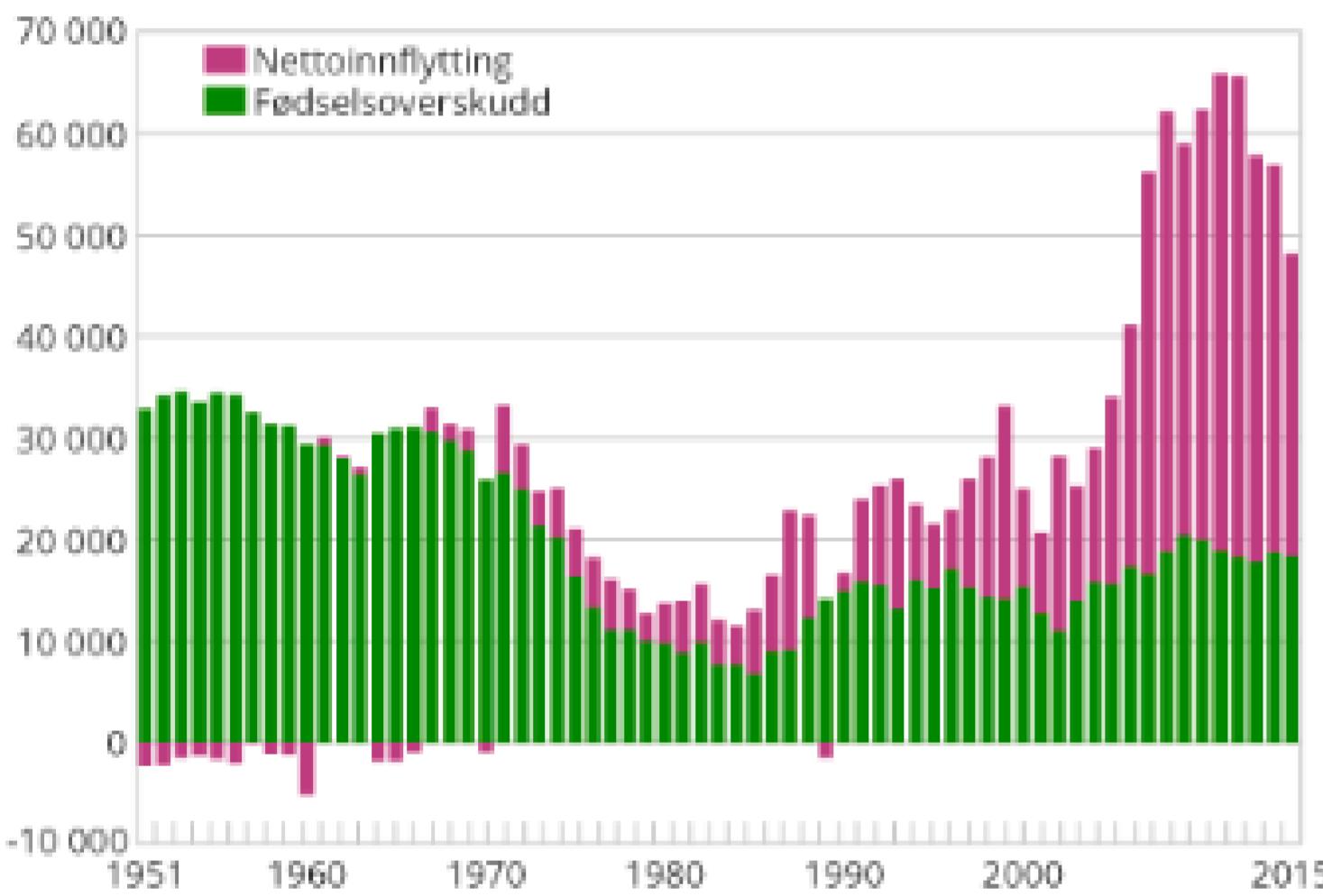
Figur 1. Registrerte igangsettingstillatelser. Antall boliger, sesongjustert og trend

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Befolkningsveksten bremser

Figur 5. Befolkningsendringer

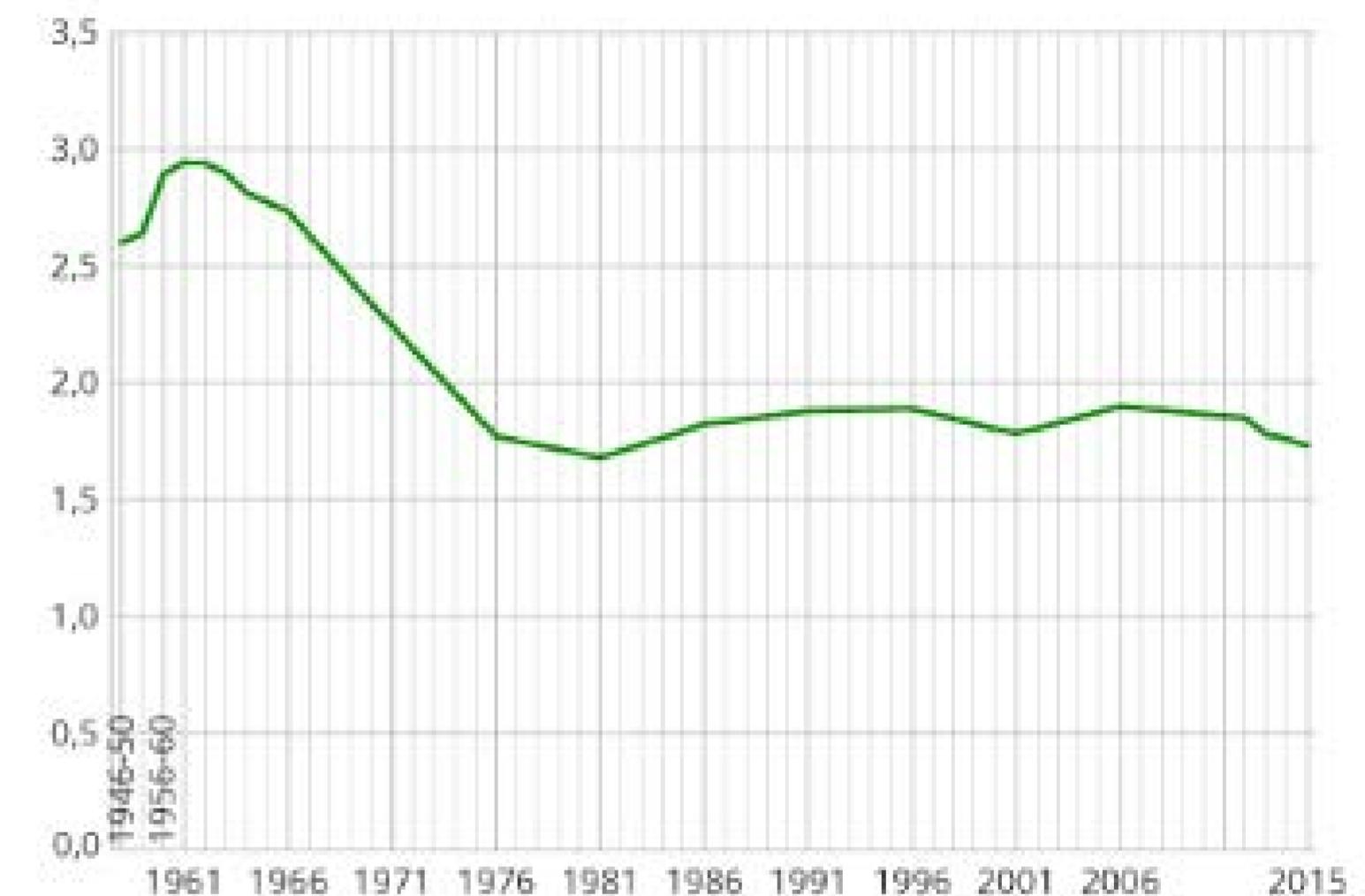
Kilde: Statistisk sentralbyrå.

+ 44 332

Folketilveksten siste år (2016)

Antall fødte	58 890
- Antall døde	40 726
Fødselsoverskudd	18 164
Innvandring	66 800
- Utvandring	40 724
= Nettoinnflytting	26 076

Figur 3. Samlet fruktbarhetstall

Kilde: Statistisk sentralbyrå.

Samlet fruktbarhetstall	
Kvinner (2016)	1,71
1,90 (2006)	
1,89 (1996)	
Menn (2016)	1,53
1,72 (2006)	

Mors fødealder ved første fødsel (2016)	Fars fødealder ved første fødsel (2016)
29,0 år	31,5 år
28,2 år (2006)	30,8 år (2006)
26,7 år (1996)	29,2 år (1996)

Sub-prime på norsk?

Utlendingene tar studentboligene

De får gratis utdanning og bostedsgaranti når de kommer til Norge. Kanskje ikke så rart at antallet utenlandsstuderter har eksplodert og at de kan være i ferd med å skyve norske studenter ut av studentboligene? I Oslo er nå 7 av 10 som får tildelt studentbolig fra utlandet.

Fredrik Solvang
@fredriksolvang
Journalist

- MER OM NORGE
- MER OM HØYERE UTDANNING
- MER OM BOLIGUTBYGGING OG BOLIGPOLITIKK

© Publisert 26.10.2016, kl. 18:59

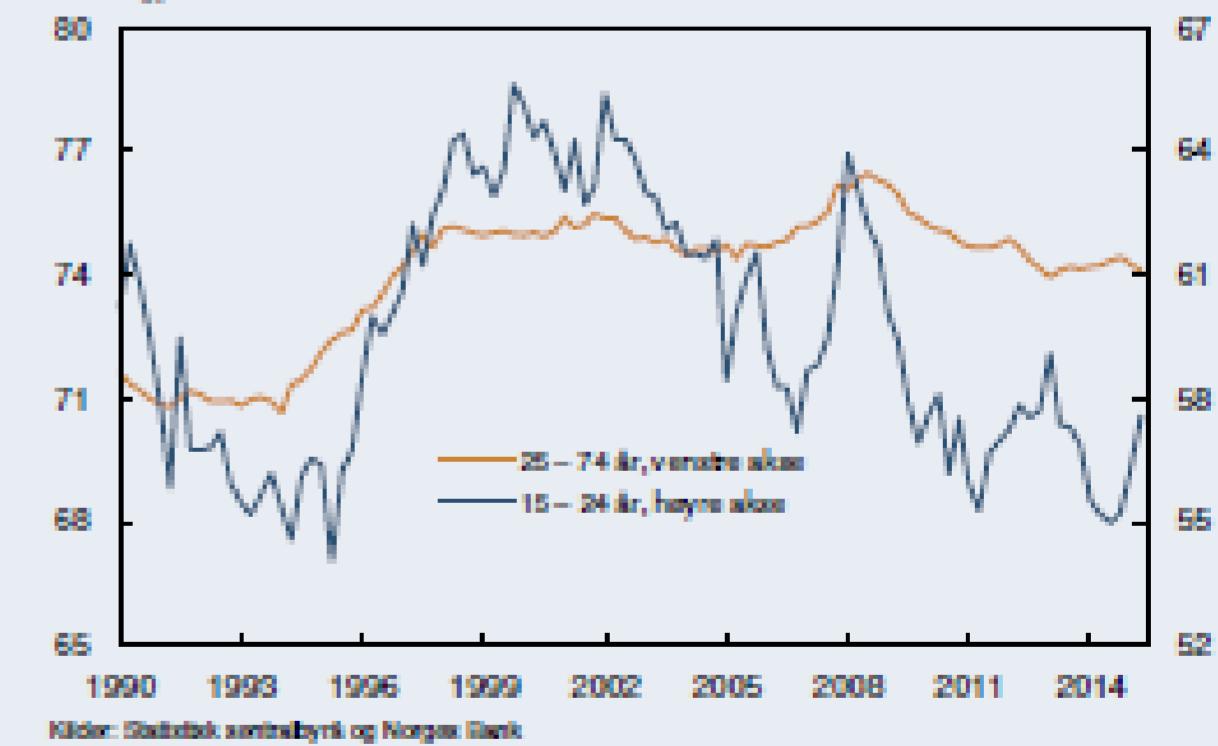
Artikkel av: NTB
4. juli 2016 - 07:15

Kommunen har kjøpt 154 boliger, hovedsakelig vest i Oslo, skriver Finansavisen. Boligbudsjettet er på 885 millioner kroner i 2016.

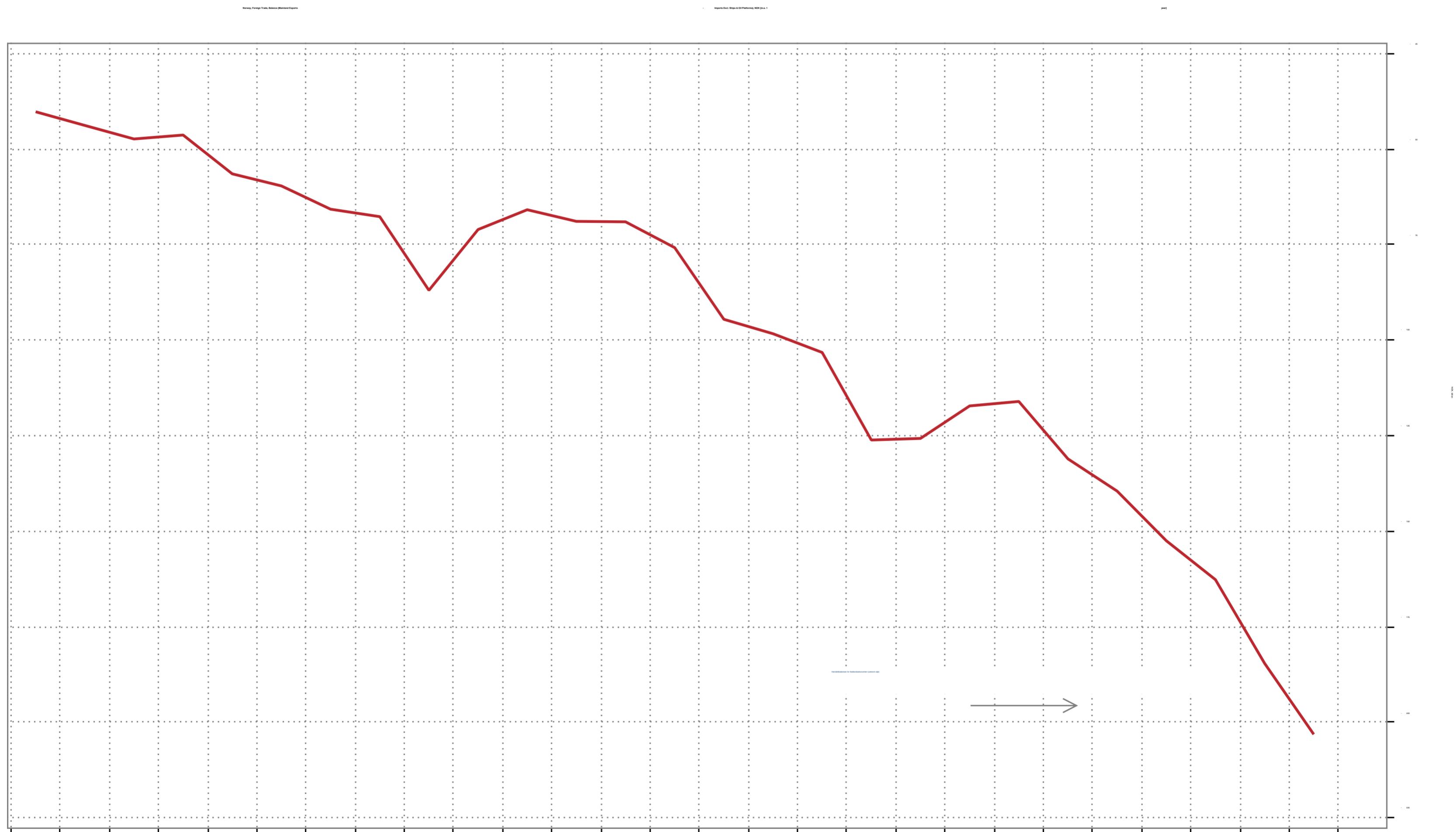
– Det er ikke et mål å konsentrere boligmassen i enkelte deler av byen. Derfor har vi et særlig fokus på å kjøpe boliger i områder hvor det historisk sett har vært færre kommunale boliger, sier byråd Geir Lippestad (Ap).

En av grunnene til at det blir kjøpt så mange boliger er at kommunen skal bosette tusen flyktninger i løpet av året.

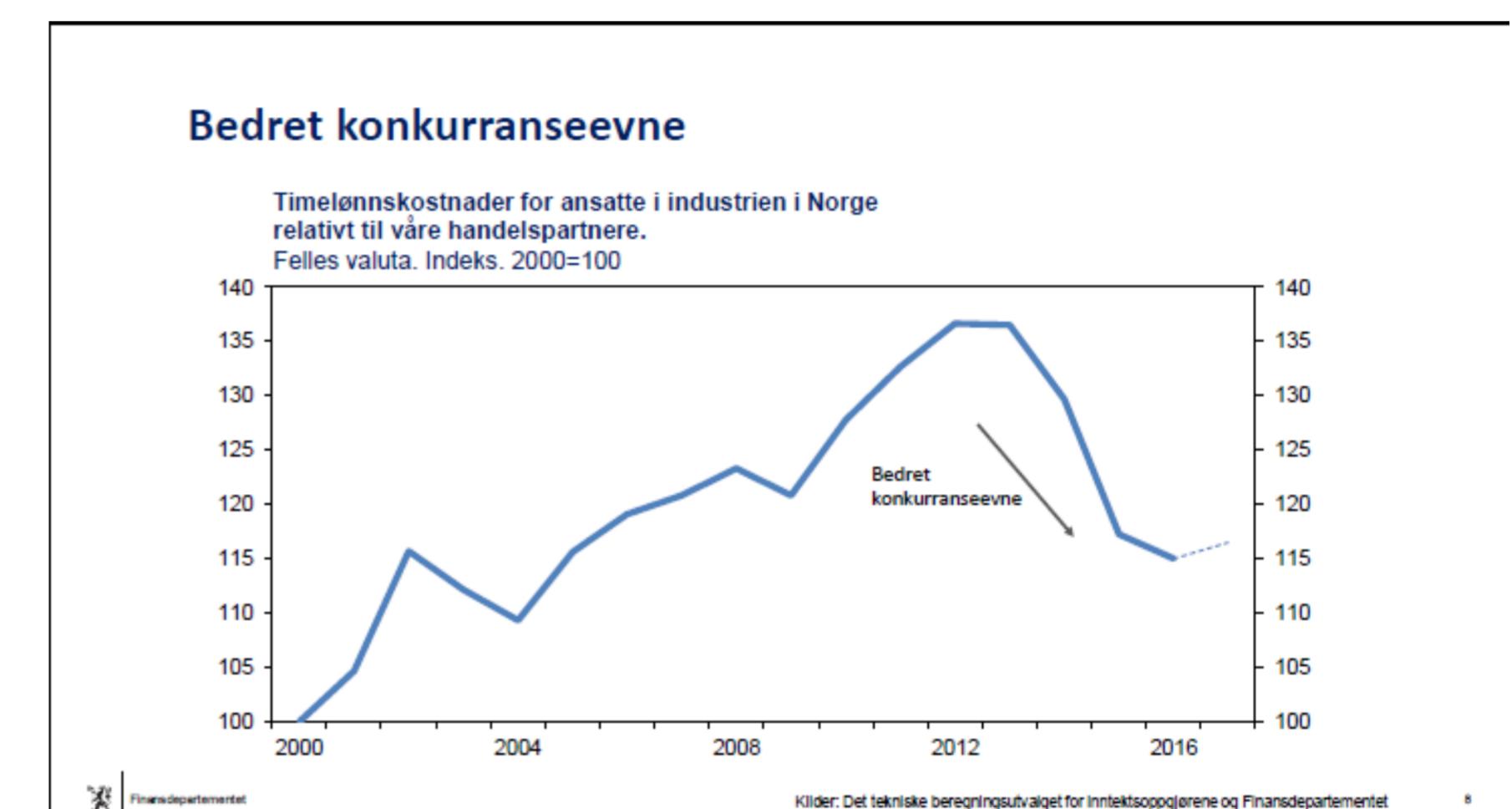
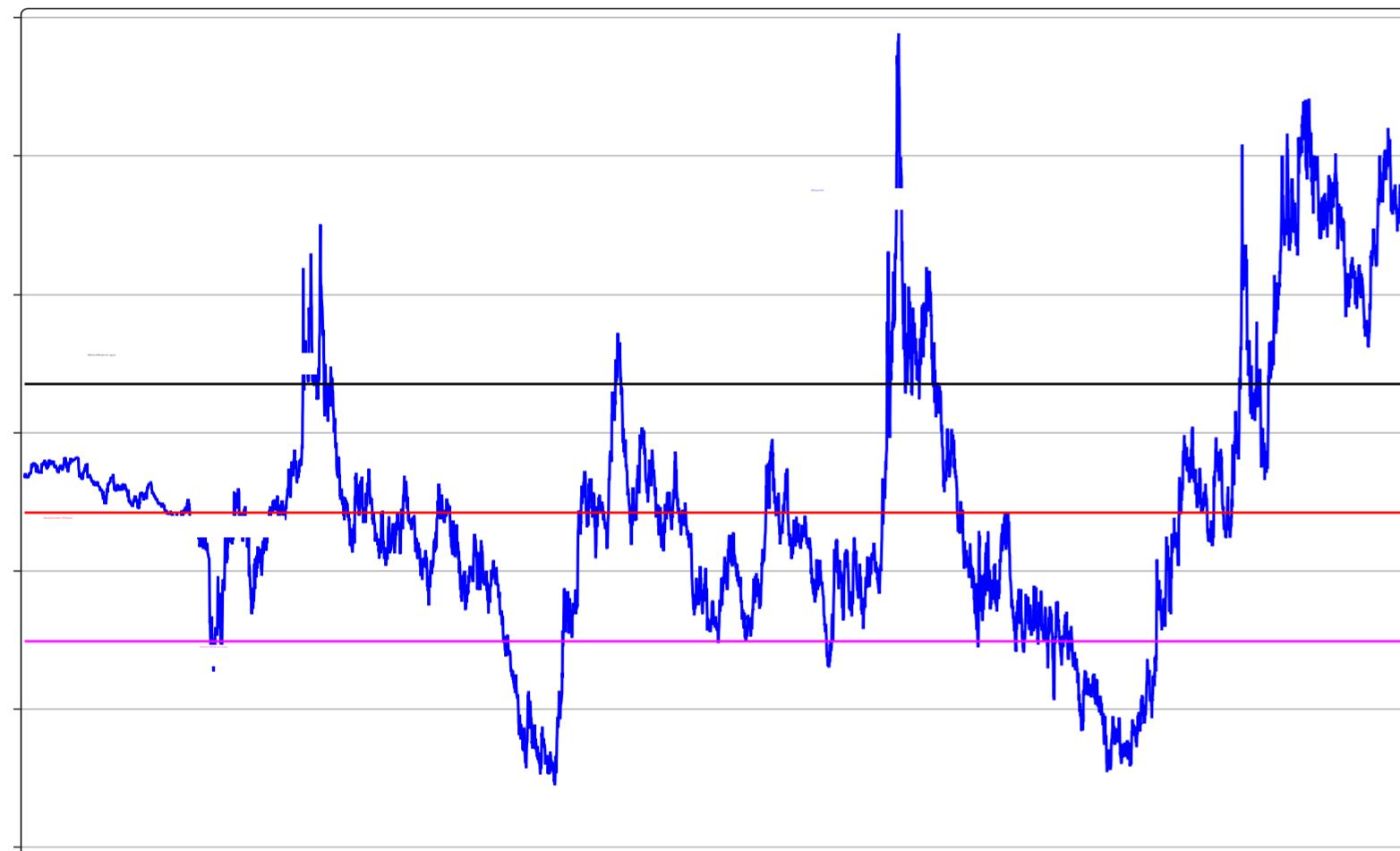
Figur 3 Yrkesfrekvens etter aldersgruppe.
Sesongjustert. Prosent. 1. kv. 1990 – 2. kv. 2015

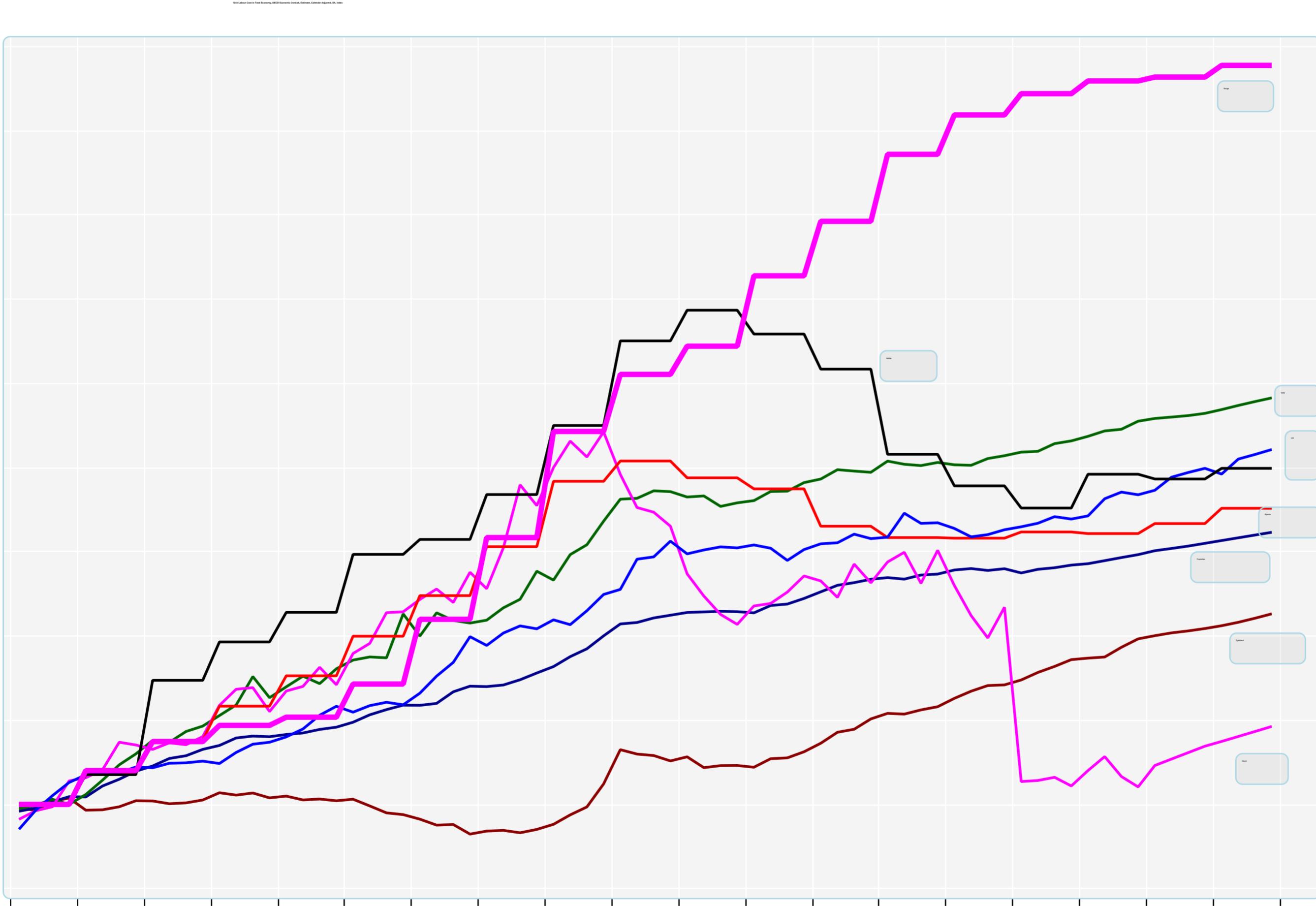
Norge: handelsbalanseunderskudd uten olje

Svak kronekurs – bedre konkurranseevne

Men: lønnsgapet øker

Formuesskatt svekker norsk eierskap

SKATT: Sverre A. Farstad og familien er største eier i Farstad Shipping. Det har kostet dem 320 millioner kroner i formuesskatt. Foto: FARSTAD SHIPPING

Skal ha betalt 76 prosent av aksjeverdien i formuesskatt

Nå

Frykter kutt i nytt storrederi

- Det er trist og leit for oss at Farstad-familiens eierskap mer eller mindre forsvinner

Nyheter Oljeservice

Han og familien eier 46 prosent av Farstad Shipping. Slik har det vært siden selskapet ble børsnotert i 1992.

Familien sitter på Farstad-aksjer for 421 millioner kroner. For dette har de betalt 320 millioner i formuesskatt, noe som tilsvarer 76 prosent av dagens verdier, skriver avis.

Selskapet har betalt utbytte siden 2004, men med dagens situasjon i offshoremarkedet blir det lenge til neste gang. Siden oljeprisen begynte å falle i fjor har offshorefartøy gått i opplag og [Farstad-aksjen](#) er ned 80 prosent.

- Formuesskatten blir jo lavere med lavere aksjekurs, men den henger etter, sier Farstad.

Dersom kurserne forblir uendret må familien likevel belage seg på å betale 8 millioner kroner i formuesskatt neste år, og deretter 4 millioner kroner årlig for sitt eierskap i selskapet med 2200 ansatte.

- Det blir ikke utbytte på flere år framover. Da må det i så fall skje noe radikalt i markedet. Hvor skal vi da ta pengene fra, spør Farstad, som mener formuesskatten er en beskatning av arbeidsplasser.

Har vurdert flytting - *Har dere vurdert å flytte fra landet?*

- Ja, vi vurderte for lenge siden å flytte til London, men er for glad i Ålesund og den maritime klyngen her. Den maritime klyngen vi har her på Nordvestlandet er unik, også i verdensmålestokk. Her er både norske og utenlandske eiere som for eksempel i Rolls-Royce og Vard. De utenlandske eierne betaler ikke formuesskatt, sier Farstad til Finansavisen.

Det er ingen penger å hente fra selskapet, så midler til å betale formuesskatten må hentes andre steder. Et alternativ er å selge aksjer til bunnpris, noe som ifølge Farstad er utenkelig.

Oppsummering

- **Globalt:**

- Veksten øker globalt – positivt i USA og Europa
- Svak inflasjon gir relativt lave renter lenge
- Største risiko: politisk

- **Norge:**

- Høyere vekst i år og neste år
- Arbeidsledigheten faller, økt optimisme blant bedrifter
- Svak krone og lav rente hjelper
- men investeringene fortsatt lav, omstilling går tregt, og stor risiko for videre korreksjon i boligmarkedet